

delavsko kmečka enotnost

GLASILO ENOTNIH SINDIKATOV ZA SL. PRIMORJE IN TRST

Leto III, št. 8.

Poština plačana v gotovini.

Trst, 11. marca 1947.

Spedizioni in abbon. postale I.º gruppo.

Cena: 8 ML, 4 JL, 2 din.

Rešitev

zgoj v združitvi

Povsod, kjer človek zase gospodarsko izkorišča svojega sočloveka, nastajajo krize v njegovih odnosih. Delovni človek gara in trpi, nazadnje se upre svojemu gospodarju. Človek, ni žival, da bi ne spoznal krivice in ne našel način, da jo odpravi.

Vsak delovni človek ve, da so v službi samogoltnih gospodarjev spet nastopili časi hudih krivic, časi brezposelnosti in bede, časi sramotnih ezmd in brezvestnega izkoriščanja. Vsak delovni človek ve, da ga bodo izjezili do kosti, pa naj bo priteza taka ali drugačna, naj bo izgovor v uveljavljanju zlagane, papirnate, pretkano izumetničene «demokracije» ali v obrambi spačene in gospodarskim namenom prirojene narodnosti «pravice».

Vsak delovni človek ljubi pravo demokracijo, ki mu zagotavlja v družbi vesoljnega človeštva enako življenje, enak socialni položaj, enak gospodarski napredek, enak kulturni vzpon, enako svobodo in enak mir. In ljubi tudi svojo narodnost, ki ljubi tudi svoj narodnost, ki ljubi v zunanji obliki in notranjem doživljanju izpopolnjuje njegov gospodarski razvoj, njegovo politično svobodo in njegov kulturni mir.

Toda vsakdo in tudi vsak delovni človek ljubi tudi svoje lastno, golo življenje, svoje delo, ki ga redi, svoj kruh, ki ga nasiti, svojega otroka, potomca svojega imena in svoje krvi. To je njegova pravica in obenem njegova dolžnost. Kdor mu jo krati, je njegov sovražnik in zločinec. Zato je njegova pravica in obenem njegova dolžnost, da se ubrani krivice, da se reši propasti, da premaga sovražnika.

Sovražnik delovnega človeka, njegov gospodar in izkoriščevalec ima v svojih rokah vsa sredstva svoje moči: denar in blago, zemljo in stroje. In ima tudi svojo «demokracijo» in svojo «narodnost». Delovni ljudje pa imajo samo svoje roke in svoje močnejše in svojo medsebojno življenjsko in delovno, interesno in socialno zavezo. In v zvezi, v sporazumu, v združitvi je njihova rešitev in njihova moč, ki je ne premaga nobena sila.

V združitvi, ki so v njej, v njenem bistvu rešena vsa vprašanja organizacije in poslovanja, dela in kruha, vere in narodnosti, civilizacije in kulture, demokracije in svobode, napredka in miru.

Delavcem, kmetom in delovnim intelektualcem po vsem svetu kakor tudi na tržaskih spodarske krize, ki že privija svoje pljavke na njih zgarana telesa, ni druge rešitve izpod jarma izkoriščevalcev razen v njihovi zvezi, v njihovi neomajni in neločljivi združitvi.

Tržaško sindikalno vprašanje

Združitev je bistveni pogoj za pošteno delo in užiten kruh

Razvoj dela za sindikalni sporazum - Kdo zavlačuje ustvaritev skupne strokovne zveze

Ko je lani mirovna konferenca v Parizu odločila o sedanjih usodi Trsta in njegovega ozemlja, je postala poleg politične realizacije načel o miru v našem krogu bistvenega pomena tudi združitev vseh delovnih ljudi za skupno obrambo njih delovnih, socialnih in gospodarskih pravic. Vsi ponovni prejšnji poskusi so ostali brezuspešni, sredi leta je nastala celo nevarnost, da se bodo z jezuitsko razdiralno akcijo aie tržaskih sindikalnih vrst še bolj razcepile in oslabile. V novem državno pravnem okviru so bili podani osnovni, če že ni vsi pogoji, da se prepreči razkroj, da se nasprotno ojači, združi ves delavski razred in z njim vsi kmetje in delovni intelektualci v eno samo družino, ki jo trdno vežejo skupni življenjski interesi v borbi za dokončno ureditev njih delovnih in socialnih odnosov s krogi njih delodajalcev.

Pariški sporezum

Ze takoj tedaj se je sprožilo vprašanje, kako rešiti tržaški sindikalni problem. V drugi polovici oktobra so se v Parizu sestali zastopniki naših in Julijskih sindikatov. Splošne zveze italijanskih delavcev (CGIL) in Enotnih sindikatov Jugoslavije z delovnim vodstvom Svetovne sindikalne zveze (SSZ). Bil je to dokaz, kako močno je SSZ, ki združuje 86 milijonov delovnih ljudi z vsega sveta, pri srcu ravno tržaško sindikalno vprašanje, ki zadeva končno komaj nekaj deset tisočev njihovih tovarišev, ki pa so po svojih posebnih

Prva ovira: dve vprašanji

Pogajanja so, se zavlačevala v nedogled. Z največjo težavo so se razvijali razgovori o novem statutu. Celi tedni so potekali od enega njegovega poglavlja do drugega. Nazadnje se je delo zataknilo ob dveh vprašanjih: ob vprašanju kandidatnih list in volitev skupnega sindikalnega vodstva ter ob poslovanju skupne organizacije obeh tržaskih uradnih težišč.

ES so zagovarjali v duhu osnovnega načela sindikalne enotnosti, ki naj bi prišla do izraza že takoj ob nastanku združene sindikalne organizacije, sleherni demoralizaciji in morebitno nadaljnjo, čeprav v bližji prikriti notranjo razdvojenost delavskih sil. JS pa so v imenu formalistične demokracije celo za ceno poloma vztrajali pri dveh ločenih kandidatnih listih in proporcionalnem sistemu porazdelitve izvoljenih zastopnikov.

ES so v vprašanju narodnostne enakopravnosti zagovarjali načelo splošnega dvojezičnega poslovanja nove sindikalne organizacije. JS pa so se zapičili v razlikovanje med eno in drugo narodnostjo z občin italijanskim in pomožnim slovenskim poslovanjem, slednjim v toliki meri, padniki osebno uveljavljali. Priznati Slovincem popolno enakopravnost bi po besedah nekega njihovega zastopnika pomenilo, „da manjšina ne bi bila več manjšina“!

Nove zapreke

Rok, v katerem bi bil moral biti dosežen sporazum, je že potekel. SSZ je pričakovala ugodnih poročil. Ker jih ni bilo, je postala v Trstu svojega zastopnika tov. Thomasa, ki je preučil položaj. Bistvo vsega sindikalnega vprašanja je združitev zato so ES pristali na dvojne kandidatne liste in pristali tudi na to,

okoliščinah, po svojih narodnostnih posebnostih, po zemljepisni legi svojega gospodarskega in delovnega centra dejansko v take mpoložaju, da ni smela mimo njih.

Znan je pariški sindikalni sporazum. Združitev obeh sindikalnih organizacij v roku nekaj mesecev, demokracijsko ureditev nove strokovne zveze na Tržaškem ozemlju, poročilo medsebojnega spoštovanja in uveljavljanja vseh narodnostnih pravic, takojšnji pričetek priprav za združitev v organizacijskem okviru osrednjega in kategorijskih skupin paritetnih odborov za sindikalni sporazum, to so bile njegove osnove.

S to perspektivo se je v Trstu že v novembru pričelo delo za združitev in res se je kmalu ustanovil Osrednji odbor za sindikalni sporazum (OOSS). Toda že od vsega začetka so bili osnovni pogoji za svobodno in neutensjeno delovanje in ukrepanje obeh sodelujočih strani povsem različni. Enotni sindikati (ES) stoje na lastnih nogah, organizacijski in programsko neodvisni od zunanjih vplivov, delujoči po načelih dejanske enakopravnosti obeh narodnosti na Tržaškem ozemlju. Vrste delavcev zbornice odnosno Julijskih sindikatov (JS) so večanjene v CGIL in njihovo vodstvo je paritetno sestavljeno iz zastopnikov štirih političnih strank, delujoči hza popolno in izključno afirmacijo italijanskega narodnostnega elementa.

Prav iz tega so nastale tudi vse ovire in vse težave, ki so se pojavile pri delu OOSS.

Možje dejanj

JS pa so bili organizacijsko povezani na CGIL in se s 1. januarjem niso sprostili teh vezí, niti jih niso zrahljali. Nasprotno, prav te dni so posamezne njihove stroke pričele na svojih zborovanjih določati svoje delegate za kongres OGIL, ki bo v kratkem v Firencah.

Medtem je prvotni rok za sporazum potekel. Življenje je postalo v Trstu kakor drugod še težje. Delavstvo je bilo prisiljeno tvegati stavke in krpati polovične medzne sporazume s svojimi delodajalci, ki so ga spet vedno bolj potiskali v brezposelnost in bedo. Od dne do dne je v težkih izkušnjah spoznavalo absolutno nujnost, da se strne v en sam granitni blok, ki bo edini odločil prisku izkoriščevalcev. In nave-

ličalo se je brezplodnega čakanja. Zaman so ostali vse dotlej njegovi nešteti pozivi OOSS, naj premaga vse ovire in pozitivno zaključí svoje delo. Brez velikih besed so se možje dejanj v škebedski livarni, v miljski ladjedelnici in v rafineriji pri Sv. Soboti sestali in se odločili. Ideja sindikalne združitve je nastopila svojo zmagovito pot. Pred dnevi so se združili delavci v ILVI. Za ta teden je odločena združitev pri Sv. Roku, napovedana je pri Sv. Soboti in ne bo se več ustavila pred vrati nobene tržaške tovarne in delavnice.

Kdo sabotira

Kaj pa OOSS? In JS?

V „Voce libera“ je izšlo v soboto čudno občeženo „opozorilo“ JS, ki proglašá iz občin življenjskih razmer in njihovega lastnega zavlačevanja izvirajočo odločitev delavskih

Delegat Thomas: Če hočete doseči pomirjenje duhov in zgraditi močno sindikalno organizacijo, da bo kos svojim borbam, je nujno potrebno, da dobijo vsi delavci, najsi bodo Slovenci ali Italijani, v tej organizaciji svoje pravice in svoje mesto.

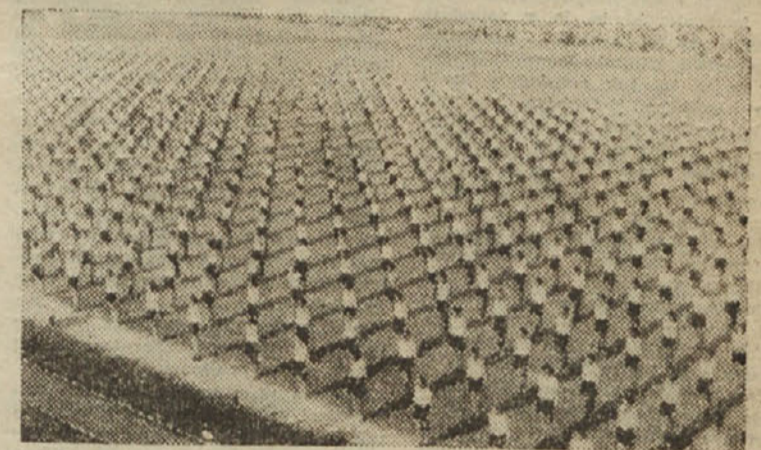
V novem okviru

Z današnjo ševilko gre strokovno glasilo naših slovenskih delovnih ljudi, naših industrijskih in kmečkih delavcev ter delavskih intelektualcev v svet v novem okviru. Naloga našega glasila ostane nespremenjena: borba za pravice našega proletariata, bratsko združenega z italijanskim, za njihovo socialno, gospodarsko in kulturno osvoboditev, ki jo bomo dosegli v dejansko demokratično urejeni politični skupnosti naše dežele.

Zato bo utrjevalo zvezo naših delavcev po tržaskih tovarnah in delavnicah, naših kmetov po Krasi in Istri in naših delavskih intelektualcev iz mesta in z dežele. V skladu s tem si je vzdeležlo novo ime: Delavsko-kmečka enotnost. Prehodno bo izhajalo vsakih 14 dni, zato pa na 8 straneh. A z vso vnemo bo sprejelo, da se v novem obsegu čimprej povrne k rednemu tedenskem izhajanju. Toda ne glede na ime in obliko bo predvsem z vsebino in težo, odločno in vztrajno branilo materialne

Tržacani, Kraševci, Istrani

TEKMUJMO ZA 1. MAJ

da bo praznik kulturnega poleta naše mladine praznik naše zmagovite delovne moči

množice za sabotažo. Za sabotažo delavskih interesov, ki jih delavstvo samo najbolje pozna in občuti in zato tudi samo najbolje dejansko brani in uveljavlja? OOSS v resnici ne izpolnjuje svoje naloge. Naj mu mar delavstvo ostane pokorno, dokler ne doseže papirnatega sporazuma, ono samo pa medtem doživí gospodarsko katastrofo? Mar je delavstvo na svetu zaradi OOSS ali narobe?

Bistvo vsega sindikalnega vprašanja je sporazum, poslednji in glavni pogoj za enotnost vseh delovnih ljudi v borbi za pošteno delo in užiten kruh. In delavstvo ga bo doseglo. Mimo vseh zavlačevalnih odborov in preko vseh umetnih ovir!

Naše cene

Posamezni izvod stane 8 lir, 6 jugolir ali 4 din.

Naravnine: mesečna 16 lir, 12 jugolir ali 8 din, četrtletna 45 lir, 35 jugolir ali 22 din, polletna 90 lir, 70 jugolir ali 44 din, celoletna 180 lir, 140 jugolir ali 88 din.

in moralne, strokovne in čiste interese slovenskih delovnih ljudi pred izkoriščevalci tujega in domačega porekla. Tolmačilo bo njih težnje in zahteve v borbi za delo, kruh in oblast, služilo njihovim delovnim, strokovnim in kulturnim izobrazbi. Neomajno bo vztrajalo pri njih delovni, strokovni in politični otnotnosti.

Tovariši, delavci, kmetje in delovni intelektualci! Za nami je herojska vojna za narodno osvobodjenje, za nami je prehodna doba državne in politične ureditve. Pred nami trda borba za delavsko oblast in srečo v naši deželi. Z njenim neizbežnim uspehom bomo dokončno uresničili in za vselej utrdili vse ono, za kar smo krvaveli in trpeli v vseh teh zadnjih velikih letih.

Zato bomo ostali zvesti samim sebi in svojim italijanskim delavskim tovarišem.

Zato moramo ostati neomajno enotni!

Politični pregled Mednarodna borba za demokratični mir

Danes se prične v Moskvi novo važno poglavje v pripravljanju mirovnih pogodb z bivšimi sovražnimi državami. Zunanji ministri štirih velesil bodo pričeli razpravljati o vprašanju Nemčije in Avstrije.

Od pozitivne rešitve teh dveh vprašanj, zlasti pa od demokratičnim načelom odgovarjajoče bodoče ureditve Nemčije, je v veliki meri odvisna trdnost in vztrajnost miru v Evropi, pa tudi po vsem svetu. Reševanje teh dveh vprašanj bo vsekakor zahtevalo mnogo tešav, ki jih smemo predvidevati, če upoštevamo vse okoliščine, sedanjí položaj v Nemčiji in načrte nekaterih velesil.

Dejansko sedanjí položaj v Nemčiji ne zadovoljuje težen delovnega ljudstva, ki si prav tako, ker je nosilo glavno breme vojne, želi izključitev vsake možnosti prepovedi in ponovnega porasta nemške napačnosti ter njenih gospodarskih in vojaških sredstev. Nemčija je danes razdeljena na štiri zasedbene polročja, ki jih upravljajo vojne uprave posameznih velesil. Čeprav predvideva poudarjeni sporazum gospodarsko in politično enotnost Nemčije in čeprav je predsednik Truman nedavno izjavil, da bodo ZDA spoštovale ta sporazum, je vendar na zahodnih okupacijskih področjih opaziti čisto določene tendence, katerih cilj je ustvaritev posebnih vplivnih področij, torej razkosanje Nemčije na pojedina območja, ki bi bila pod vplivom zahodnih velesil.

Predvsem pa naslednje ta politika izolacije vzhodnega dela Nemčije, ki je pod sovjetsko upravo. Posebno značilna je gospodarska spojitve angleškega in ameriškega področja, ki pa se ne omejuje na gospodarsko polje, temveč posega tudi v politično življenje obeh con. Pogodbe o spojitvi kažejo jasno na namen, da se iz obeh področij ustvari gospodarska enota, ki bi zastavljala sama sebi in katere glavni gospodarski viri bi bili pod kontrolo anglo-ameriškega kapitala.

Jasno je, da pomeni razbijanje Nemčije na več skoraj samostojnih federalnih držav, torej načrt federalizacije Nemčije, ki jo v bistvu zagovarjajo vse tri zahodne velesile (čeprav vsaka s svojimi posebnimi interesi v ozadju), slabitev zavezniške kontrole, ki bi jo v zahodnih predelih izvajal angleški, predvsem pa ameriški kapital. Jasno je nadalje, da bi bil tak položaj v škodo tako nemškega delovnega ljudstva, ki je nosilec dela za demokratizacijo, kot svetovnega miru in pravične ureditve sveta.

Neposredno pred moskovsko konferenco sta bili podpisani dve pogodbi, ki sta nedvomno v zvezi s konferenco oziroma z reševanjem nemškega vprašanja. Pogajanja za anglo-francosko pogodbo so se vrhnila dalj časa, pričel jih je že Blum, ko je bil predsednik vlade. Zaključek pogajanja je bil ta, da je Anglija v bistvu pristala na francosko formulacijo besedila pogodbe, ki daje v nasprotju z angleškimi predlogi Franciji mnogo več jamstva. Angliji pa nalaga v neki meri celo žrtev.

(Nadaljevanje na 3. str.)

Čemu mora tudi Trst tlačiti neznosno breme italijanske inflacije?

Že v decembru, ko so sklepali nove sporazume o mezdah, ki naj bi se prilagodile obči draginji, so sindikalni zastopniki naših delavskih množic ponovno opozorili pristojne zasedbene oblasti, ga ne bodo prav nič hasnili nikaki poviški mezd in plač, če končno ne bodo pričeli kontrolirati cene življenjskih potrebščin, povečale obroke v racinirani preskrbi in tako ustale obči indeksi cen. Tako oblasti kakor delodajalci so tedaj pristali na novo ureditev mezd in plač ter že kar očitno računali s tem, da bodo cene neutegoma spet narasle, tako da jim „izguba“ pri višjih izdatkih za delovno moč že v prvem tednu po „sporazumu“ ne bo povzročala niti najmanjših preglavic. Položaj se je še posebej spričo letošnje izjemne zime hudo poslabšal.

Ko so delodajalci in sedanje oblasti pristajali na sporazum, so dobro vedeli, da se položaj delovnih ljudi zares zlepa ne bo spremenil vse dotlej, dokler bo Trst vezan na gospodarski sistem, ki so ga sami priklenili nanj, dokler se mesto in njegovo ozemlje ne bosta izločila iz gospodarskega okvira vojaško in gospodarsko propadle Italije, v kateri sta dejansko pričela propadati že

Zadeva s podporo državnim nameščencem

Že pred meseci je italijansko zakladno ministrstvo oddelilo fond 77 milijonov lir za izredno podporo po 5000 lir vsem državnim nameščencem v Julijski krajini.

Dr. Callipari, ki je zastopal notranje ministrstvo v Julijski krajini in imel nalogo poskrbeti za razdelitev (ter ga je k sreči za vedno odpravilo zadnje deževje), pa se je postavil na stališče, da je treba tako podporo izplačati samo onim, ki so vlačeni v Delavski zbornici ali so kakorkoli „italijanskega duha“. V Rim so poslali posebnega zastopnika Delavske zbornice, ki pa, kakor kaže, ni ničesar opravil.

Na pošti so spočetka res izplačevali podporo vsem po vrsti, po drugih državnih uradih in posebej pri železnici le članom Delavske zbornice, medtem ko oni, ki so ES ali izven sindikatov, podpore sploh niso bili deležni. Na zahtevo izločenih in posebno poslednjih so odgovorili, da spričo velikega števila nakazil vsa še niso podpisana. S tem so jih pa le malo prepričali, ker še prav nobeden od njih ni prišel na vrsto.

Šele pred nekaj dnevi je bilo končno odločeno, da bodo prejeli vsi omenjeno podporo. Toda še vedno so poskušali varati ljudi. Vsi naj bi dvignili denar v Delavski zbornici. Jasno je, kaj so hoteli s tem doseči: špekulirali so na slabe gnotne razmere državnih nameščencev in jih skušali pripraviti do tega, da se vpišejo v Delavsko zbornico, da bi mogli prejeti podporo.

Namena niso dosegli. Zavedni nameščenci so pazili, da jih niso spravili med svoja kolesa, in so se borili, da so bile podpore razdeljene pravično in brez ogabnih špekulacij. lačij.

pred 29 leti. Trst se mora postaviti na lastne gospodarske osnove, ki so podane v razvoju njegove industrije, ločiti se mora od valute, ki nima nobene cene, izločiti mora vso pezo upravnih in finčnih bremen, vso nadlego političnih, dejansko pa delovnih in nesposobnih elementov, ki ga tudi tlačijo k tlom.

Izključno in samo tedaj, ko bo osvobojen vse te dediščine fašistične „civilizacije“, ko bo navezan na lastno delo, ki bo nujno plodovito in donosno, če se bo oslonil na svoje naravno zaledje, ki mu je dejansko pred dvemi stoletji tudi dalo vso njegovo rast, bodo tržaške delovne množice mirno lahko zle v bodo-

Fašistični brlog v ulici Nordio

Tržaška bolniška blagajna je brlog, v katerem se uporno in z vednostjo pristojnih zasedbenih oblasti zbirajo bedni ostanki tržaškega in z juga priseljenega fašizma. Tržaški delavci in nameščenci, ki se do bro zavedajo, da bo morala biti ta socialna ustanova v polni meri v njihovi službi, ker tudi od njih živi vsa njena pestra uprava, spričo tega posebno v zadnjem času odločno izražajo svojo voljo, da se hlev v ul. Nordio očisti, ustanova demokratizira in vzpostavi za resnično službo njenim zavarovalcem.

Vse poslednje tedne se po vrsti sestajajo delavci in nameščenci po tovarnah in uradih ter s protesti opozarjajo ZVU in druge pristojne činitele na nevzdržano stanje v upravi blagajne. Posebno živahni so bili sestanki v tovarnah Dreher, Salda, Ommsa, v delavcih Stavbine zadruga in podjetij Narciso, de Angeli, Antonini, Crismani, Zanarelli, Facconani in dr.

Na njih je delavstvo ugledovalo, da ZVU namerno odлага rešitev tega vprašanja in da skuša celo obnoviti fašistični zakon iz leta 1943, spričo katerega je blagajna izkervavela. V upravi blagajne je še vedaj nameščenih 18 nekdanjih fašističnih hierarhov, ki so se izmuznili epuracijski komisiji. Iz blagajne kraječo te pijavke milijone za svoje

80% Tržačanov odklanja nove najemnine

Pred kratkim je zasedbena oblast izdala ukaz 64 o povišanju najemnin, že drugega, odkar vedri in oblačni v naši deželi. Določal je v bistvu: 1. najemnina za stanovanje ali lokal, kakor smo jo plačali v januarju, se se 2. februarjem poviša za 70%; 2. stroški za vzdrževanje poslopja se prevajajo na vse najemnike, kolikor so se povečali po 3. sept. 1943 in sicer sorazmerno na vsakega najemnika po številu stanovanjskih prostorov, ki jih ima v najemu; 3. podnajemnine se povečajo za 30, na vsak opremljeni pa za 100%, od poviška podnajemnine pa mora najemnik odvesti hišnemu lastniku v prvem primeru polovico, v drugem pa tretjino poviška.

Ta ukrep je upravičeno silno razvnel vse tržaško prebivalstvo, posebno pa vse revnejše sloje, ki jim neznosna draginja že ne dopušča več, da bi se do siteda najedli. Vsa kdo si je na jasnem, da je ukaz pomenil dober posej za hišne posestnike in stanovanjske prekupevalce. Novim stanarinarom so se uprte v imenu svojih družin predvsem žene. Iz vse spodnje okolice pa tudi iz celih predelov osrednjega mesta so kar dečevala njih protestna pisma. Osrednji odbor za sindikalni sporazum je naglo ukrepal in zahteval pri ZVU, naj ukaz ponovno preučijo in najemnine razpodeli po stopnjah, kakor jih pač premorejo najemniki. ter o vrednosti in udobnosti stanovanj. Ker ZVU ni odgovorila na njegovo zahtevo, je pozval vse prebivalstvo, naj ne plača nobenih poviškov, dokler odgovorne oblasti ne bodo spremenile svojih odredb v skladu z delanskimi plačilnimi sposobnostmi prebivalstva.

Zveza hišnih posestnikov jalovo brani svoje interese in še to le glede najemnin, medtem ko o stroških za vzdrževanje stanovanjskih poslopj previdno molči. Toda dejstvo je, da doslej 80% najemnikov ni plačalo povišane najemnine.

nost, sproščene najhujših skibi zase in za svoje potomce. Vse dotlej pa jim ne bo preostalo nič drugega, kakor da se od sporazuma do sporazuma krčevito bore za skorjo vsakdanjega kruha.

Koncem tega meseca zapadejo zadnji sporazumi. Znova bo treba spraviti plače in mezde vsaj približno v sklad s povprečnimi cenami življenjskih potrebščin. Pričela se bo ista pesem od kraja kakor pred dobrimi tremi meseci. In ta pesem se bo povračala vedno znova, dokler Trst ne bo našel svojih naravnih gospodarskih osnov in razvojnih pogojev. Oblasti in kapitalisti to dobro vedo. Zato bodo izkoristili še zadnje prilike. Nihče pa jim ne bo pozabil, da so v teh časih sklepali sporazume, o katerih so vedeli, da bodo dan kasneje pomenili dejansko prevvaro vseh delovnih ljudi.

nezaslužene plače na račun tržaškega delavstva. Delavci zahtevajo svobodne volitve upravnega odbora blagajne, v katerem bi bili zastopani neposredno zavarovalci sami. Vznemirjenje v tovarnah in delavnicah je tako naraslo, da je pričelo ponekod celo delo zastajati. Medtem pri blagajni rovarijo dalje. Pred nekaj tedni so poskusili stari lisjak Puecher, ki plaši tudi v tej ustanovi, ravnateljski tajnik dr. Bradamante, podnačelnik oddelka Novio in dr. Chierigo vzajemno podeliti si službena napredovanja in nove mastne plače. Po prizadevanju ES jim je nakana klaverno izpodlela.

Kmalu nato so sklenili odpustiti iz službe nekatere nameščence, ki jim politično niso za rabo, da bi jih nadomestili z neofašisti, ki so se zadnje čase „izkazali“ z vandalskimi podvigi po mestu in so jih prepletkali v „partizane“. Noben vrag pa se medtem ni brigal za vso zmedo in bedo zdravstvene službe, ki sta jo zavezila dr. Fabrici in dr. Gombardella. Znano je po vsem mestu, kako bedno je ravnanje v blagajni z bolniki, kako piškava so zdravila, ki jim jih predpisujejo. Zato pa prejema samo prvih 6 zdravnikov in uradnikov blagajne na leto pol drugi milijon lir plače. Pa tudi račun s „popartizanjenci“ fašisti je bil jari blagajniški gospodi prekrizan.

Nazadnje je iztuhala še nov poskus, da izvede svoje zle načrte. Blagajna naj bi kar tako — zaradi izpopolnitve kadra — najela kakih 15 tolovajev, ki jih „Unità Operaia“ tudi delno našteva: kapetan fašistične republikanske vojske pri fašističnem vojnem okrožju Vittorio Orban, agent civilne policije in sin fašističnega skvadrista Aldo Orsani, fašista Bruno Ive in Carlo Battaglia, agent civilne policije in kolovodja vandalskih in terorističnih podvigov Ferruccio Aviani.

Tak je režim pri bolniški blagajni pod zaščito ZVU. Zato so pa tudi desetkrat utemeljene zahteve zavarovalcev, da se mu napravi konec.

Borbe za Delavske zadruga

Ko je bilo končno odločeno, da se Delavskim zadrugam omogoči na osnovi njih nekdanjih pravil iz leta 1922. demokratična osvoboditev izpod jarma, ki jim ga je naprtil pred 21 leti fašistični režim, čeprav so se temu ob potuhli zasedbenih oblasti upirale šovinistične italijanske skupine od socialistov do demokratizmanov, je bilo že po prvih zborovanjih delavskih zadrudnikov jasno, da so kakor en moč sklenili postaviti vse parazite, kar jih je še bilo za dediščino iz zlepa nepozabnih črnih časov, na hladno in se trdno polastiti ustanove, ki je nastala pred desetletji, da bi lajšala in boljšala z vzajemno organiziranim gospodarstvom gnotni položaj vsakega izmed njih.

Socialisti in demokratizmani so se kmalu ovedli svojega neizbežnega poraza. Pa so zasnovali čisto advokatsko izlišeno intrigo, da bi pripravili ZVU do tega, da bi se premislila in ne priznala od zadrudnikov soglasno izvoljenih delegatov, ki naj bi še ta mesec izvolili novo demokratično vodstvo svoj veliki zadrudni organizaciji. Na lepem je po predzadnjem tržaškem zborovanju delavskih zadrudnikov, socialistični general Puecher globoko užaljeno podal oslavo na svoje mesto predsednika Delavskih zadrug.

Dan za dnem

Novi tečaji ES. — Od oktobra pr. l. vzdržujejo ES vrsto večernih tečajev. V njih se tečajniki pripravljajo na zrelostne izpite na gimnaziji, učijo se stenografije, slovenščine, srbo-hivaščine, ruščine, francoščine, angleščine in nemščine. V kratkem bodo otvorjeni novi tečaji slovenščine, angleščine, stenografije ter posebna večerna šola, ki bo učencem nižjih srednjih šol v pomoč in izpopolnitev v njih rednih šolskih predmetih.

Doklade. ZVU je z ukazom št. 325 pokrenila spremembe v dokladih k osnovnim plačam. Mesto dosedanjih družinskih doklad uvaja v breme delodajalcev odgovarjajoče draginjske doklade. Državni prispevki za družinske doklade se ukinejo pričesni od 31. dec. 1946. Ukaz podrobno navaja spremembe družinskih doklad v ožjem smislu.

Namesitvev biesih partizanov in internirancev. Z ukazom 324 je ZVU spremenila dosedanje ukrepe. Posebne komisije bodo predlagale izločitev nestalnega osebja iz posameznih služb in njih nadomestitev z bivšimi partizani in interniranci. Na te mora sedaj v večjih zasebnih podjetjih odpasti po eno mesto od vsakih 10 u-stužbenecv, ki so jih imela koncem leta 1945.

Kontrolo brezposelnih bo opravljal Delovni urad vsakega meseca. Zato se bodo morali brezposelni redno prijavljati v tem uradu, če naj ne izgube veljave njih nezaposlen-ske izkaznice.

Zablacenjanje odškodnine kmetom. Za škodo, ki so jo povzročile zasedbene vojaške oborožene sile, je želan 2500 kmetovalcev prijavilo ZVU svoje poravnave zahteve. Doslej je bilo izplačanih le 800 izmed njih.

Mezdna pogodba nameščenecv openskoga tramvoja. 26. februarja je bil sklenjen pri Delovnem uradu ZVU mezdni sporazum za nameščence openskoga tramvoja. Od 1. oktobra pr. l. do 1. marca t. l. so bile po tem sporazumu mezde zvišane za 55%, od 1. marca dalje pa za 60%. Tako prejmejo na uro specializirani delavci v prvem razdobju po 32.60, v drugem po 34, kvalificirani delavci 29.50 odnosno 51, specializirani težaki 27.80 odnosno 29, navadni težaki 25.65 odnosno 27 lir na uro. Sporazum določa za vsaka štiri leta službe povišanje plače in sicer petkrat v vsej službeni dobi. V celoti se lahko v tem okviru plače zvišamo za 26.6, odnosno 25%. Začasno osebje je izenačeno s stari. Najnižji dopust je določen na 12 dni.

V tržaški splošni bolnišnici vladajo gorostasne razmere. 300 bolničark in čistilk je prisiljenih delati v bednih okoliščinah, ki jim zlepa ni primerne. Nenehno so izpostavljene kužnim boleznim in zastrupitvam, da niti ne omenimo občin nevarnosti za zdravje. Pri tem pa jim ne dajo ne mila ne dovoljenja, da bi se okopale ali oprhale; ne primerne delovne obleke in obutve, ne zadostne hrane. Spričo njih službe, posvečene obdelni blagru tržaškega prebivalstva in zdravstvu do drugačne oskrbe nimajo le polne pravice, marveč jo narekujejo tudi obči interesi javne zdravstvene službe.

Bodo se vrnili

Poročali smo že o odboru za povratek primorskih državnih nameščencev iz Italije, ki se je ustanovil pod vodstvom dr. Zbogarja-Brocčinja pred tremi tedni, da omogoči vrnitev okrog 2000 državnim nameščencem in njihovim družinam, ki so vsi po rodu iz Trsta in Primorja in ki so bili večinoma pred 20 leti iz političnih razlogov premeščeni v Italijo. Kljub njihovim že skoraj 2 leti vztrajno ponavljanim zahtevam, da jih premestijo nazaj na njih prvotna službena mesta, jim tako De Gasperijska vlada kakor ZVU postavljata vse mogoče ovire na pot. Odbor pa je svojo akcijo močno razvil, tako da je zlepa ne bo mogoče ustaviti. Nič ne bo nazadnje pomagalo, če se g. Fonda iz pokojnega CLN činično neumno izraža za njih povratek. „ko bo Julijska krajina pripadla Italiji“, še manj bo pomagalo, če stari M.r. Puecher podtika dr. Zbogarju, da sili prav vse naravnost v Trst, medtem ko se namera vajo vsi vrniti v one primorske kraje, odkoder so bili pač pregnani. Še „Voce libera“ je morala priznati utemeljenost odborovih teženj, ko jo je dr. Zbogar pošteno okrecal za njeno

zavijanje in potvarjanje. Toda ne bi zaslutila svojega zloglasnega slovesa, ko ne bi takoj spet nastavila novo „čisto pedočno“ past: Neka „upravna komisija“ naj bi sedaj dognela upravičenost njihovih zahtev, da se vrnejo v domače kraje. Pa se moti kakor vedno! Komisija bo morda ubrala podobno pot kakor njen gospodar De Gasperi, toda nazadnje naših ljudi, slovenskih in italijanskih, nihče ne bo zadržal, ker bodo sami in s podporo svojih rojakov nazadnje izsilili priznanje in spoštovanje svojih pravic.

Pa tudi čonški svet s svojim Puecherjem bo kmalu izpel pesem, čeprav se sedaj v svojem onemogliem besu še tako zaganja proti antifašističnim nameščencem, da jim niti v Trstu ne popravi krivice, kakor se je to zgodilo trem bivšim nameščencem tvrde Trezza, ki so izgubili pri njej svojo službo, ker so bili iz političnih razlogov konfinirani. Postavili jih bomo nazaj na njih mesta in jim priznali vse pravice, ne pa položaja dnevnicarjev, kakor jim ga milostno ponuja posebna čonška komisija.

Tako je sedaj naše življenje

KAKO DOLGO ŠE?

Razmere v zavetišču brezdomcev na Kolonkovcu

Na Kolonkovcu, na hribu za pokopališčem, sta dve enonadstropni hiši, ki služita za zavetišče tistim, ki sta jih beda in stanovanjska kriza vrgla na cesto. Ni lahek dostop do njih. Pozimi mora biti človek akrobat, da lahko prepleza zaledeneli klanc, kjer ti lahko zdrsnje pri vsakem koraku. Spomladi in v jeseni pa vse poti, ki vodijo tja gori, plavajo v vodi in blatu. Poleti — no da, tistih nekaj mesecev je edini čas v letu, ki ga je narava oddelila revnemu človeku, da mu vsaj pomalen olajša njegovo gorje.

Vojna tudi tem oddaljenim hišam ni prizanesla. Ko so zavozniki bombardirali bližnjo železniško progo, so bombe poškodovala obe, zlasti spodnjo, ki je bila precej razbita. Železnica je seveda ostala cela.

Kakor vreme nanese

Zgornja hiša, ki je bila manj poškodovana, je še vedno v takem stanju, kot je bila ob koncu vojne. Že od daleč se sliši vpi tje otrok po hodnikih in sobah. Takoj pri vstopu skozi glavna vrata v vežo, ti udari v nos duh po vlagi, plesnobi in zaprtenu prostoru. Nasproti vratom, na stopnišču je vhod v stranišča. Šest ali osem zamazanih lukenj; smrad se širi naokoli in in prodira na stopnišče. Če je tako sedaj, ko je še zima, kakšno neki mora biti v poletni vročini!

«To je zaradi vode, s katero imamo velike težave,» razlaga čuvar hiše, ki ga je občina postavila semkaj. «Precej na visokem smo in kadar je bolj suho, dobivamo vodo samo po dve uri dnevno. Včasih je sploh ni bilo in ljudje so jo morali znašati iz vodnjakov nižje občine. Večkrat so se stanovalci pritožili na občino. Sedaj je malo bolje v tem oziru.»

Izboljšanje pa je treba pripisati zgolj deževju, ki že nekaj mesecev namaka vso okolico, da

dere voda vsepovsod kar v potokih v dolino.

Po dolgem, od enega konca hiše do drugega je hodnik. Na enem koncu je okno, na drugem vhod v pralnico. Cementna korita so vsa umazana in zamarjena. Mnogo cevi je pokvarjenih, pipe manjkajo. V kotih se nabirata blato in nesnaga, omet odpada z zidu in s stropa. Nekje je še vedno luk-

v enem prostoru, kakor vidite tukaj.

«Kaj pa te hiše se ne mislijo popraviti?»

«Odkar sem tukaj, nam obetajo, naredili pa niso še ničesar,» je trpko pripomnil tramvajski uslužbenec in se ozrl po otrokih. «Komaj čakam, da bo Ačegat zgradila one hiše v ulici Broletto za svoje uslužbenice in da se rešim te tesne luknje.

nja sozi zid; tam je drobce granate prebil zid in tresil na stopnišče.

Po hodniku in stopnišču se podijo otroci. Umazani so od blata in razkušana. Obleko imajo zelo slabo. Nekateri so bos, drugi v copatah.

«Kaj ti nimas čevljev?»

«Ne. Oče je brezposeln pa nima denarja, čevlji so predragi.» se je v zadregi izgovarjalo deset letno dekletce in steklo za drugimi otroci v blato za hišo.

Plačilo za Dachau

Na obeh straneh hodnika so vrata v sobe. Na levi so večje sobe, približno 4x4 m, na drugi strani manjše. Vsa vrata in vse sobe so si enake, kakor samotne celice v zaporu in človek ne hote pričakuje: Zdaj, zdaj se bo pokazal izza vogala ječar s težkim svežnjem ključev v rokah.

Vstopil sem v eno izmed večjih sob.

Dve železni postelji ob eni steni. Nekaj sta bili emajlirani, sedaj je ostaj od emajla le tu pa tam še kak drobce. V enem kotu je kuhinjska omara. Stakla so razbita in les je že plesnil od vlage. Poleg vrat je štedilnik in v drugem kotu pobarvan zabož, ki ga stanovalci imenujejo otroško posteljo.

Na postelji je sedel gospodar. «Pozno ponoči sem prišel z dela, sem poležal,» se je zgravičeval. V službi je pri Ačegatu. Pred vojno je stanoval v Rocolu. Tam je imel stanovanje s tremi sobami. Ni bilo razkošja, a dobro in mirno je živel z ženo in šestimi otroki; v primeru s sedanjim stanjem pa je bilo zares pravo razkošje. Med vojno so ga odpeljali v Nemčijo, v taborišče, žena je ostala sama z otroki, katerih najstarejši je imel nekaj nad deset let, najmlajši pa je šele shodil. Beda se je naselila v hišo. Ks za kosom pohištva je sel od hiše, da so imeli otroci za pod zob, Nazadnje je zmanjkalo vsega.

«Ko sem se vrnil domov, sem jih našel tukaj. Vseh sedem je bilo natrpanih v tem majhnem, zatočem in vlažnem prostoru. Otroke sem komaj prepoznal, tako so bili suhi,» je zaključil delavec svojo povest.

Ozrl sem se po otrokih, ki so se gnetli okrog postelje in hoteli pripomniti, da tudi sedaj ne izgledajo mnogo bolje. Pa sem raje molčal.

Če ima človek otroke

«Do pred kratkim je živel v tej hiši 70 družin. Skoro vse so imele mnogo otrok. Je razlagal čuvar. «Sedaj ko so popravili ono hišo tam spodaj, se je 20 družin odselilo tja in ne bo več treba, da bo po 8 do 10 ljudi

Vsaj to, mislim, sem si zaslužil v nemških taboriščih.»

Nekdo izmed prisotnih je kritiziral, da so preselili v prenovljeno hišo po večini družine brez otrok. Tam so uredili stanovanja tako, da ima vsaka družina po eno sobo s prizidkom za štedilnik in ločenim straniščem. Rečeno je bilo, da bo vsako stanovanje za tri do štiri ljudi; pa jih je tudi tukaj ponekod preveč, drugod pa samo po ena oseba. «Vse številne družine so pustili tukaj in če morajo otroci ponoči na stranišče, jih morata mati ali oče peljati po dolgem hodniku na drugi konec hiše. Zato pa so vsi bolni, le poglejte jih,» je zaključil svojo grajo.

Tako živijo brezdomci na Kolonkovcu. Res, da plača vsaka družina komaj po 50 lir mesečno, s čimer ne krijejo stroškov niti čuvaja. Toda to je občinska podorna ustanova, ki bi morala skrbeti, da tudi najpotrebnejši dobijo tako stanovanje, da ne bo v nevarnosti njihove zdravje in še posebej zdravje njihovih otrok. Ko bi se pa oblasti pobrigale, da bi gospoda, ki to zmore, popravila in pozidala svoje porušene hiše v mestu, vsega tega ne bi bilo treba. Tako pa — kako dolgo — še? I. M.

Enakopravnost našim ženam!

Enakopravnost vsem ženam, ki so zanje njih vrstnice padle 8. marca 1871 na pariških barikadah in 1909 po ameriških mestih in 1917 na moskovskih cestah!

Enakopravnost materi in ženi, ki čuvata naše domove in vzgajata naše otroke!

Enakopravnost delavki in kmetici, ki se plemenito zrtvujeta za rešitev vseh delovnih ljudi iz socialnega in gospodarskega suženjstva!

Enakopravnost naši delavski in kmečki ženi, ki sta krvaveli v borbi, umirali v ječi in taborišču za našo politično svobodo!

Enakopravnost tržaskim ženam, ki jih mednarodni izkoriščevalci izžema v suženjskem delu, ki jih bedna soldateska ponižuje v blato razvratu, ki jim tuja oblast odreka njih državljanske pravice!

Enakopravnost vsem ženam, da bodo ojačile in utrdile enotnost vseh svobodnih ljudi!

STAVKE IN MEZDNO GIBANJE

Nenapisana pravica akordnih delavcev

Pri vsem prizadevanju sindikalnih organizacij, da se izognejo poslednjemu srečanju delovnih množic v obrambi njihovih pravic v delovnih odnosih, kakor vladajo sedaj na področju Tržaškega ozemlja, so posamezne skupine delodajalcev kljub širokemu področju spekulantskega koristolovca, ki jim ga nudi naraščajoča inflacija, le pritirali delavstvo do novih delnih stavk. Po poslednjih stavkah brivcev in grafikov, sta se v zadnjih 15 dneh zvrstili še dve stavki, ena v pristanišču, druga pri Selvegu.

Prvo je izzvala direkcija Javnih skladišč, ki se je proti vsem nasprotnim odredbam pri razkladanju blaga s pontonskimi žerjavi poslužila pomorščakov namesto ene ali druge skupine pristaniških težakov. Ti so se temu uprli v upravičeni obrambi svojih pravic, tembolj ker so se taki spori redno ponavljali že vse poslednje poldrugo leto. Stvar se je še bolj zaostрила, ko je posegla v spor, ki je bil povsem sindikalnega značaja, na zahtevo direkcije razpita civilna policija. Direkcija je menila, da bo ob uporabi stalno plačanih pomorščakov prihranila izdatke za akordne težake. Delavci pa so odgovorili z enournim protestno stavko in protestom pri ZVU. Ta je začela stvar zavlačevati z znano in že davno spregledano taktiko o pristojnosti. Zato so delavci tudi naslednjega dne za eno uro odložili delo. In tudi še dan potem so ponovili svojo enournno protestno stavko in so le v zavesti, da gre za interese vsega prebivalstva in mednarodnega prometa, opustili večjo stavko. Spor pa so predložili Uradu za delo.

Drugo stavko je sprožila manjša skupina delavcev pri Selvegu, ki se je hotela tako solidalizirati z delavci beneškega elektrarniškega podjetja SADE. Ti so zahtevali poleg zboljšanja mezd tudi umestitev svojega sveta v podjetju. Tudi tržaski delavci so postavili enake zahteve. Ko je prišlo da razgovor v Benetkah, so nadaljevali belo stavko še celih 24 ur, dokler ni prišlo končno do sporazuma. Stavka je prišla razen v Trstu posebno do izraza tudi v Pulju in Gorici.

Osleparjeni vozniki

Pred dnevi so zborovali vozniki s konjsko vprego. Že od pamtveka se s stišnjanimi zobmi bore za svoj grenki kruh. Njih sindikalni organizaciji je pred dobrimi tremi meseci uspelo premakniti z mrtve točke njih življenjsko vprašanje in doseči zanje v okviru novega sporazuma mezdo po 500 lir dnevno poleg draginjskih doklad in ostalih dodatkov na isti osnovi kakor za industrijsko delavstvo. Mezda jim je bila zagotovljena po 5 dni v tednu.

Delodajalci pa so sporazum prekršili. Že takoj spočetka so jim odrajtali le po 5 dnevni

zaslužkov, čeprav so delali tedensko tudi po 6 dni. Pred mesecem dni so jim kljub obveznosti odrekli še zvišane draginjske doklade (povisek skoraj 100 lir dnevno). Končno so pristali na slednje, toda šele s 1. marcem. Vozniki pa odločno vztrajajo pri svojih pravicah. ES prevozniske stroke se sedaj pogaja za njih uveljavljenje.

Eno izmed posebno perečih vprašanj v tem okviru je problem mezd uslužbencev pri ACEGATU. Tudi pri tem podjetju so se pogajanja pričela že pred meseci. Vse do konca februarja so se skušali sindikalni zastopniki nameščencev sporazumeti neposredno s podjetjem, a zaman. Predzadnji terek so bila pogajanja prekinjena in so nameščenski zastopniki sklenili nadaljevati borbo pri delavnem uradu ZVU.

Na pragu pomladi

Ena izmed hudo prizadetih strok našega delavstva so nedvomno dninarji in na pol stalni kmečki delavci. Se zmerom niso prejeli pripadajoče jim enkratne zimske doklade. Podobno usodo je doživela skupina delavcev, ki je v službi ZVU. Slednja je poslala do oblasti posebno zastopstvo, ki je v svojih zahtevah poleg vsega ugotovilo, da so ti delavci med najslabše plačanimi uslužbenici. Dejansko smo že na pragu pomladi, cene življenjskih potrebščin so spet znatno narasle, tako da bi jim doklade že tako malo hasnile. Zato je tem večja sramota, da se ravno gmotno najsižbejšim vrstam delavstva odreka izplačilo za vse delavce in nameščence enako priznane doklade.

Politični pregled

(Nadaljevanje z 2. str.)

Dejstvo, da je britanska vlada kljub vsemu pristala na tak sporazum, kaže, kako ji je vsaj delno francoska pomoč na konferenci potrebna. Francosko angleška pogodba je lahko v svojem bistvu zdrav pojav, kolikor stremi za preprečenjem novega nemškega napada. Po drugi strani pa je lahko nezdrav pojav ustvarjanje bloka, v tem primeru prvi korak k ureditvi starega načrta zahodnega bloka. Po tem, kako bo pogodba izvajana in kakšne bodo njene neposredne posledice, bo svet presojal njeno vrednost.

Druga pogodba je bila sklenjena med Poljsko in ČSR, med dvema slovanskima državama, ki sta si ves čas med dvema vojnima zaradi neznatnih ozemeljskih sporov stali skoraj sovražno nasproti. Ta pogodba bo nedvomno utrdila enotnost med miroljubnimi, edemokracijskimi slovanskimi državami, ki imajo največji interes, da se za vselej uniči nemška napadatelna, in je v tem primeru važan doprinos k utrditvi miru.

Glavni cilj moskovske konference je ta, da uredi nemško vprašanje tako, da da maksimalne možnosti demokratičnega razvoja v Nemčiji, ki je ne morejo nadomestiti zgolj kontrolni ukrepi, pa naj bodo še tako ostri, je mogoče uničiti korenine nemške napadatelnosti.

Če bodo zahodne velesile to spoznale, če bodo opustile svojo dosedanje politiko, ki ni dajala nobene podpore demokratičnim silam na svojih področjih, temveč jih je raje ovirala, potem ni nobenega dvoma, da bo moskovska konferenca uspela. Vsekakor so se razmere v svetu toliko spremenile, da je težko skleniti kaj dokončnega proti miroljubnemu demokratičnemu hotenju ljudstev vsega sveta. Nosilec teh pozitivnih stremitev pa je po vsem svetu delavno ljudstvo, ki se preko svojih organizacij bori za pravičen, demokratičen in trajen mir.

Prvi otroci, rojeni na „Svobodnem tržaškem ozemlju“

• Da bo naše delo obrodilo obilen sad •

ZA LETOŠNJI PRVI MAJ

Izpopolnjen vrtalni stroj

Tudi na Reki tekmujejo v okviru prvomajskega tekmovanja. Po vseh tovarnah se delavske množice žrtvujejo z naporom svojih mišic, da ustvarijo osnove resničnega blagostanja, da utrdijo temelje svoje delavske države. In še posebej s svojimi izkušnjami in dognanji, ki jim bodo prihranila njih telesno moč, pa vendar v vse večji meri pripomogla do enakih in dvojnih in boljših rezultatov.

V reški ladjedelnici je dosegel tehnični delavec Marino Chiodini, ki je zaposlen v oddelku za orodje, uspeh, spričo katerega bodo v bodoče pri vrtanju železnih plošč v kotlih opravljal dosedanje delo v še enkrat krajšem času, prihranil dragoceno jeklo

in pridobili cele serije železnih plošč, uporabnih za vsakovrstno drobnorodno obdelavo v tovarni.

Ko so Chiodinija obiskali reški novinarji, jim je sam razlagal in pripovedoval:

Treba je bilo izvrtati v ploščah na obeh straneh kotlov 1500 širokih lukenj za plamenske cevi. Toda zmanjkalo je jekla za orodje, da bi bilo mogoče delo opraviti. Navadna železna rezila bi se namreč spričo svoje širine nedvomno polomila.

Zaradi tega sem se domislil, da bi bilo mogoče nadomestiti doslej običajno orodje neposredno z njegovimi nosilci, na katere bi se pritrdila ožja in izmenljiva rezila.

Dosedanje orodje je bilo sestavljeno iz jeklenelega droga z dvema tesno stisnjenimi rezili pri glavi. Vsako od teh je bilo široko kakor polovica premera luknje, ki jo je bilo treba izvrtati skozi ploščo. Vzporedni rezili sta bili napravljani vsako v drugo smer. S tem orodjem je šlo delo počasi od rok in tudi vrtalni stroj se je spričo večjega napora znatno obrabljal.

Moj namen je bil pritrditi na drog, podoben dosedanjemu, vodilki, v ka-

terih bi se rezili brez težave premikali. Toda vsi so bili mnenja, da se bodo rezila prav kmalu pokvarila. Tako sem rezilno dolžino zmanjšal, ne da bi bil bistveno spremenil obliko orodja. Ker je bil kot, v katerem je orodje delovalo, pretop za material, ki ga je bilo treba obdelati, sem rezili primerno naravnal s ploščicami, ki sem ju zataknil v njuni oprijemali.

Sedaj ima orodje nosilni drog iz navadnega jekla in je nanj privarjeno dvojni oprijemalo, vanj pa sta zataknila na vsaki strani po eno rezilce po 10x10x70 mm. Rezilce se pričvršča v oprijemalo s tremi pričvrščevalnimi vijaki. Vsako rezilce je na spodnjem robu priročno v dolžini 5 mm. Ostružki odpadajo izpod vsakega nožiča posebej. Na nosilni drog je pritrjena tudi vodilka iz ojačenega in točno naravnane jekla. Vodilko bom še izpopolnil tako, da bo imela na koncu obliko svedraste konice, tako da ne bi samo uravnala orodje, marveč tudi prevrtala železno ploščo.

Z dosedanjim orodjem je ves material v izvrtani luknji razpadel v ostružke, medtem ko se bo v te razdrobil odslej le oni kolobarasti del, ki ga izvrtava sveder. Iz plošče se bodo na ta način izrezavale okrogle železne ploščice, v sredi preluknjane, ki jih bo mogoče uporabiti še v

Prihraniti bo mogoče dokaj jekla, ker je dosedanje rezilno orodje iz ojačenega jekla tehtalo 2,5 kg, medtem ko bo pri novem le 0,4 kg ojačenega jekla. Delo bo šlo še enkrat

tako naglo od rok, ker bo treba po novem 4 do 5 minut za vrtanje predpisane luknje skozi ploščo, medtem ko jih je bilo treba doslej devet. In vrtalni stroj se bo spričo manjšega odpora v plošči tudi mnogo manj izrabljal.

Pojasnila: plošča = plastra lamiera; kotel = caldaia, rezilo = taglio, nosilec (orodja) = barra portautensili, izmenljiv = intercambiabile, vrtalni stroj = macchina perforatrice, drog = barra, vodilka = guida, dolžina rezila = superficie da taglio; kot, v katerem deluje orodje = angolo di lavoro dell'utensile, pretop = troppo ampio, pričvrščevalni vijak = vite da bloccaggio, ostružek = truciolo, ojačeno jeklo = acciaio temperato, naravnano jeklo = acciaio rettificato, svedrasta konica = punta elicoidale, druge svrhe.

Parnik na električni pogon

Pred kratkim je dovršila poskusne vožnje potniška ladja z električnimi Dieslovimi motorji „Rusija“. Dvakrat je ladja preplula Atlantski ocean, se ustavila v mnogih evropskih, afriških in ameriških pristaniščih ter preplula 20.000 milj.

Ideja, da bi se električna energija uporabila za pogon ladij, je vznikla in se tudi uresničila v SZ. Prve take ladje so bile tam zgrajene za plovbo po Kaspiškem morju in Volgi, „Rusija“ ima izmed vseh takih ladij najjačje stroje. 6 Dieslovih generatorjev z izmeničnim tokom žene dva elektromotorja. Na ladji so instalirani razni avtomatski aparati za naravnanje in premikanje strojev. Z električnim telemotorjem je mogoče kontrolirati in voditi vse stroje s poveljniškega mosta. „Rusija“ je te dni na svoji prvi redni vožnji priplula iz Evrope v ZDA.

Našim kmetovalcem

Mnogo so pisali in govorili na raznih sestankih ter pošiljali razne rezolucije pristojnim oblastem glede stanja Pokrajinskega kmetijskega združenja (Consortio Agrario Provinciale) v Trstu.

Kakor je večini naših ljudi znano, je to združenje zraslo na razvalinah našega združništva. Sesalo je bogastvo iz zlatavih rok kmetov v tržaski okolici in na deželi. Koristi od vsega tega pa je imelo največ 15 veleposestnikov, ki imajo posestva v Furlaniji.

Naši ljudje pri upravi PKU niso imeli nikdar nobene besede niti niso mogli postati njegovi člani. V njem je vladal popolnoma fašistični duh, ki se dandanašnji prevladuje kljub navidezni demokratizaciji združenja. Se danes imajo konzorcij v rokah isti ljudje kot za časa fašizma in njih duševnost se ni v ničemer spremenila. Saj je bil sin sedanjega ravnatelja Morandinija med pobalini, ki so napadli Zafredovo pekarno v ulici Udine in je bil ob tej priliki tudi ožgan s kislino.

Naši kmetovalci so ukrenili vse, da bi dosegli sporazum s konzorcijem in da bi ta sodeloval s Kmetijsko nabavljalnico in prodajno zadrugo. Ravnatelj Morandini pa je prav tako ukrenil vse, da bi do tega sodelovanja ne prišlo. Zaslugo, da ni prišlo do sodelovanja ali celo do združitve s Kmetnaprozo ima tudi referent za kmetijstvo kapetan Weil pri ZVU, ki je rad nasedal natolcevanjem Morandinija, Cosola, Brunerja in drugih. Saj so bili skoro vsak dan pri njem. Za naše kmetovalce je imel kapetan Weil lepe besede in polno obetov. Toda ne samo, da ni izpolnil niti ene dane besede, marveč je večkrat celo odredil prav, kar je bilo v nasprotju z njegovimi obeti. Ko je Kmetnaproza odprla v Trstu svoje skladišče, je ravnatelj Morandini sklical uradništvo PKU in ga opozoril na to, ter mu dejal, da bo sedaj vzdržal le oni, ki je sposobnejši.

Torej na mesto sodelovanja je napovedal zadrugi boj!

Treba je, da si naši kmetje to zapomnijo! V konzorciju vlada še zmeraj fašizem, ki je poln sovraštva nasproti svemu, kar je ljudskega, kar je demokratičnega, in e posebej, kar je slovenskega.

Stanko Čok

Praktični nasveti

našim kmetovalcem za mesec marec

Travnništvo Našemu kmetu vsako leto primanjkuje krme za živino. Glavni vzrok je suša. Toda škodljivi vplivi suše je mogoče ublažiti in povečati donosnost naših travnikov z gnojenjem in njih pravilnim obdelovanjem. Če pogledamo naše travnike, opazimo, da jim v večini primerov ne posvečamo tiste pozornosti, ki bi jim jo morali. V tem mesecu je čas, da počistimo s travnikov kamenje in razno trnje. Travnike moramo pobraniti s travniško brano ali železnimi grabljami. Na ta način zavrnamo mravljišča in krtine, a obenem vsaj delno odstranimo in uničimo najhujšega zajedavca (parazita), naših travnikov — mah. Ze več let nismo gnojili travnikov, ker je primanjkovalo umetnih gnojil in tudi hlevskega gnoja. Brez gnojenja ne moremo doseči velikih pridelkov pri nobeni kulturi. Izrpani travniki ne morejo dati velike množine dobre krme, pa čeprav je bilo poleti dovolj padavin. Najboljši gnoj za travnike je kompost, gnojnica, a od umetnih gnojil superfosfat in Tomaževa zindra.

Vinogradništvo Če nismo vinograd prekopali že v jeseni, ga moramo prekopati in pognojiti sedaj. Pri novih nasadih pazimo na pravilno razdaljo med posameznimi trtami in vrstami! Pazimo obenem na vrsto (sorto), ker bo kakovost (kvaliteta) vina v bodoče igrala važno vlogo. Čim nam vreme dopušta, moramo začeti obrezovati in odstranjevati trsne poganjke.

Sadovnjak Se je čas za čiščenje sadnega drevja. Odstraniti moramo z dreves vse suhe veje, razne poganjke, staro drevesno skorjo, lišaje in mah. Drevesa in veje moramo poskropiti z drevesnim karbolinjem ali vsaj z apnenim mlekom, ki mu dodamo 20% zelene galice (železni sulfat) ali 4% modre galice. Ne

smemo pozabiti na škropljenje breskev s 4% raztopino modre galice proti kodravosti. Ne zamudimo si pripraviti dobrih cepčev!

Poljedelstvo Pomladanska setev je na pragu. Napeti moramo vse sile, da ne ostane niti košček zemlje neobdelan. Obilno deževje v zadnjih mesecih nam obeta, da nam suša ne bo prizadejala toliko gorja kot v zadnjih letih. Z globokim oranjem in plitvim okopavanjem, branjem in plevenjem bomo preprečili čezmerno izhlapevanje vlage iz zemlje. Čim se zemlja posuši in zito ukorenini, moramo njive pobraniti in pognojiti z nitrati (10 do 20 kg apnenega dušika, kalcijevega nitrata ali čiljskega solitra na 1000 kv. m).

Vrtnarstvo Se je čas za setev peteršilja, korenja, čebule, česna, paradiznika, paprike, zelene, solate. Razmnožujejo se z vršički dišavnica zelisča (majoran, žajbelj, rožmarin, pehtran). Belimo zeleno solato z zakopavanjem in endivijo na ta način, da jo vežemo v šopke. Sadimo zgodnji krompir in grah. Sadimo tudi v okrasne lehe čebulice zlatice, vetrnice (anemone) in vrstah z razdaljo po 30 cm in 5 cm globoko. Tem okrasnim rastlinam je pogodu najbolj rahla in dobro pognojena zemlja. V zavetnih in toplih legah sejemo levkonije, petunije, astre.

250 hektarjev nove plodne zemlje

Hudournik Lijak je povzročal v spodnji Vipavski dolini mnogo škode. Zato ga bodo z rekulacijo in poglobitvijo struge ukrotili, a na 250 ha nerodovitne, s kislico porasčene zemlje, bo naš Vipavec zasejal poljske pridelke in jih pridelal v lepih množinah.

Da bo uspeh popoln, bodo poskrbeli, da bodo nove njive v času suše umetno namakane.

Zimsko škropljenje našega sadnega drevja

Škropimo sadno drevje zato, da uničimo različne bolezni in škodljivce, ki napadajo razne dele našega sadnega drevja, oziroma da preprečimo razvoj teh bolezni.

Raznovrstne so bolezni in mnogo je mrčesa, ki delajo znatno škodo v naših sadovnjakih. To škodo opazimo navadno le poleti na listih in posebno na sadju, ki ga škodljivci več ali manj pokvarijo, včasih pa sploh uničijo. Huduujemo se nad letino in nad drevjem, češ da ni donosno in da se sploh ne izplača saditi ga in gojiti.

Kako naj si tedaj razlagamo dejstvo, da vidimo na trgu in tudi že pri skrbnih sosedih toliko lepega in zdravega sadja? Napredni sadijari posvečajo svojemu sadnemu drevju vso potrebno skrb in nego. Ni dovolj, če drevje po potrebi obrežemo, okoplamo in pognojimo. Skrbeti moramo tudi za njegovo zdravje, kajti kakor je rečeno, različne so bolezni, ki ga napadajo in raznovrstne je mrčes, ki uničuje ali oškoduje razne njegove dele od brstičev (popja) preko listov pa do debla in tudi do korenike.

V naših sadovnjakih povzročajo največ škode kodravost (esnascus deformans) na koščičastem drevju — breskev in češplje — ter škrlup na peškastem drevju — hruške in jabolane — iz vrst gljivičnih bolezni. Kodravost povzroča tvorbo kodravih listov različne barve na breskvah in „rožičkov“ na češpljah. Škrlup se najlaže pozna po črnih pegah na listih in na sadju.

Izmed mrčesa pa škodujejo našemu sadnemu drevju razne gosnice oziroma metulji, listnatci, kaparji ter cvetoder.

Tako kodravost kakor škrlup uničujemo najlaže s škropljenjem z raztopino modre galice katerim smo primešali zadostno množino apnenega mleka, ki ga poznamo pod imenom „bordoška zmes“. V praksi se je najbolje izkazala 4 do 5 odstotna zmes to je raztopina, za katero smo uporabili 4 do 5 kg modre galice in (po možnosti) ravno toliko sveže gašenega apna na 100 litrov čiste vode. (Mislimo, da ni potrebno navajati tukaj podrobnosti v načinu pripravljavanja te zmesi, ker so nasplošno že znane, vsaj našim vinogradnikom, ki so jo večini tudi sadijari).

lo zmesjo pa smemo škropiti samo pozimi, ko sadno drevo po čiva, ko je torej drevo brez listja, dokler spomladaj ne začne poganjati. Zaradi tega imenujemo tudi škropljenje „zimsko“.

Čeprav se omenjeni dve bolezni pojavljata poleti, vendar ju tedaj ne moremo uničevati, kajti listi in sadje prizadetega sadnega drevja so občutljivejši za bordoško zmes kot gljivice teh bo-

lezni. Ako bi škropili v poletnem času s tako močno raztopino, posebno pa še v primeru, da ne bi dodali dovolj apna, tedaj bi naše drevje popolnoma „osmodilili“. Saj imajo nekatere breskve n. pr. tako občutljive liste, da jih poškoduje že 1% zmes, s katero škropimo trte, med katerimi so večkrat tudi breskve. Poleg tega imamo pri zimskem škropljenju možnost, da poškropimo dobro vse dele drevesa, posebno pa v krakih med vejami, kjer so trosi kalj ali gljivičnih bolezni še najbolj številni.

Kakor proti gljivičnim boleznim, tako je zimsko škropljenje tudi proti škodljivemu mrčesu na sadnem drevju najbolj uspešno. Protij mrčesu pa nam ne sluzi bordoška zmes, ampak moramo uporabljati druga sredstva. Izmed teh se najbolj obnesejo v vodi raztopljeni karbolinje oziroma na podlagi tega pripravljene tekočine, kot so n. pr. neodendrin in tifodrin.

V splošnem uporabljamo ta sredstva razredčena s čisto vodo v razmerju od 8 do 10 kg sredstva ali preparata na 100 litrov vode. Natančnejša navodila o rabih teh preparatov pa dobi sadijar pri prodajalcu navadno že tiškana.

Večji uspeh zimskega škropljenja v primerjavi s poletnim, v kolikor je to sploh mogoče zaradi velike občutljivosti nekaterih dreves nasproti nekaterim sredstvom, je pripisati še dejstvu, da je v zimskem času v splošnem število poškodovanih škodljivcev, bodisi gljivičnih, bodisi mrčesa znatno manjše kot poleti. Zaradi tega jih pozimi tudi laže uničimo in tako tudi preprečimo množevanje.

Letošnjo zimo je bilo škropljenje zaradi slabega vremena zelo težko in ga marsikdo ni bilo mogoče opraviti tudi zaradi pomanjkanja modre galice. Je še vedno časa dovolj za zimsko škropljenje, dokler drevje ne začne poganjati.

Finančni načrt jugoslovanskih sindikatov

V času, ko prehaja Jugoslavija v načrtno gospodarstvo, so jugoslovanski Enotni sindikati pripravili svoj proračun za to leto. Tako se je tudi v njihovem okviru pivč v zgodovini sindikalnega pokreta uveljavila načrtnost. Po proračunu bodo znašali dohodki 338, izdatki skoraj 328 milijonov din. Med dohodki so največje postavke 227 milijonov pri članarini, dobrih 92 pri dotacijah za organizacijsko-upravne stroške, pri izdatkih pa podpore članom, stroški za delavske počitniške ustanove in za kulturno in fizkulturno delo po 22,7, plače nameščenem 59, 25% kvota za centralni odbor 56,7 in dotacije za glavne odbore 35,6 milijona din. Proračun kaže prebitke dobrih 10 milijonov din.

Naša delavska kulturna stran

25 let beogradske „Borbe“

Četrto stoletje je poteklo, odkar je pričela izhajati beogradska „Borba“, glasnik vseh jugoslovanskih delavskih in kmečkih množic. Bila je politični mobilizator vsega našega delavskega razreda, vseh kmetov in delovnih intelektualcev. Bila je najtrdnjša vez najširših ljudskih slojev v temnih dneh suženjstva, oznanjevalec svobode v zadnjih letih herojskih bojov in smrtnih mučnic.

„Borba“ je danes budni čuvár pridobitve narodno-osvobodilne vojne, utrjevalec bratstva in edinstva jugoslovanskih narodov, je vzgojnik in organizator ljudskih množic na političnih, gospodarskih, političnega in kulturnega napredka. Ko sledimo njenim zgledom, zatrdno vemo, da bo modro utirala pot v bodočnost tudi vsem našim tržaškim delovnim ljudem.

KARL MARX

5. 5. 1818 DO 14. 3. 1883

Ko je v stari rimski državi trpljenje sužnjem doseglo višek, je vstal Spartak in vodil izkoriščane, brezpravne množice v boj, da bi dosegle življenje.

darska proizvodnja, ki določa celo državno obliko samo. Dokazal je, da je država sila zatiranja, kjer vlada kapitalist, ki je ustanovil mezdno suženjstvo. Dokazal je, da plačuje delavcu le del zaslužka ter si drugi del pridržuje, da veča svoje bogastvo, kar ustvarja med ljudmi razrede, razred lastnikov in nemaničev. S tlačanjem delovnega ljudstva povzroča kapitalizem razredno borbo, pa tudi gospodarske krize, dan za dnem težje življenje. V neizmernem pohlepu po bogastvu gre kapitalizem čez državne meje, hoče deliti svet ter povzroča največje nesreče človeštvu s krvavimi vojnami.

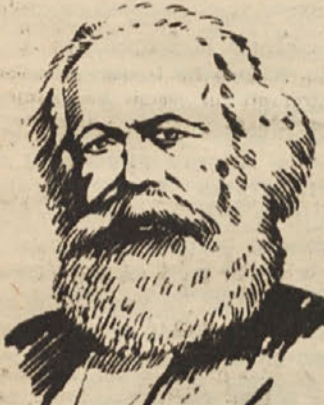
Karel Marx pa je povedal delovnemu ljudstvu tudi to, da si kapitalistični red sam koplje grob, ker v resnici ustvarja proletariat in njegove obupne razmere. Prav s tem povzroča sa-

moobrambo ljudstva, ki je končno z vstajo prisiljeno, da spremeni obstoječi red, kapitalistično proizvodnjo.

Marx je povedal, da je revolucija tisto dejanje, ki more rešiti človeštvo izkoriščanja. Le z revolucijo je mogoče odpraviti krivične razmere med ljudstvom, spremeniti proizvodne odnose tako, da bo človek lahko živel življenje redno človeka. Treba je zrušiti buržoazno državo s tem, da delavstvo prevzame vodstvo proizvodnje, državno oblast samo. Na ta način nastane nov, socialistični gospodarski red, ki v njem ni več ne izkoriščevalca, ne izkoriščanega, red, v katerem doseže delovno ljudstvo svoje končno vstajenje.

Po Marxovih naukih je proletariat v Rusiji dosegel, kar je bil ob času smrti velikega proletarskega učitelja še nadaljni ideal. K temu idealu stremi proletariat vsega sveta in prišel bo velik dan, ko ga bo uresničil s svojimi lastnimi silami.

Marxov genij, vodi človeštvo iz suženjstva v življenje vredno življenja, k soncu svobode. ip.

Moderni Spartak, mož, ki je v naših časih vzdignil proletariat iz mezdne suženosti, je Karel Marx. Prav te dni se povrača njegova smrtina obletnica — umrl je 14. marca 1883 v Londonu, kjer je njegov grob.

V čem je veličina Karla Marxa?

V tem, da je pokazal delovnemu ljudstvu, ko je še tavalo v temi, pot k svobodi, k odrešenju, k zmagi nad kapitalističnimi silami. Že „Komunistični manifest“ sam, izdan pred 100 leti, je delo, ki zagotavlja Marxu nesmrtnost. Ko je l. 1867. izšel prvi zvezek njegovega „Kapitala“, je dobil proletariat največje znanstveno delo, kar jih pozna svet. Utopični socializem, socializem, ki je poznal le izkoriščanje in težko življenje delavca, ne da bi iskal izhoda z znanstvenimi dogajanjmi, je našel genialnega moža, ki je videl v prihodnost, ker je preiskal ves razvoj človeške družbe. Marx je preučil zakone, po katerih se je razvijala človeška družba. Preučil je zakone, po katerih je nastajal, se razraščal kapitalizem, dosegel svoj vrhunec in se nagnil k zatonu. Marx je našel, da je zgodovina človeštva v resnici zgodovina proizvajanja vseh dobrin, ki jih potrebuje človek, hrane, vlačila, strojev itd. Ugotovil je, da gospodarsko življenje določa človekove misli, njegovo duševnost, njegovo znanost in umetnost, da je gospo-

Srečko Kosovel pesnik Krasa, buditelj množic in oznanjevalec vere v človeštvo

Skleda krompirja v obliči: kadri se; še mala molitev, potem pa se vzame in jej. In molč. In okoli družina.

Na steni je velik molek, spomin na očeta. In fant vzame jopo in gre na vas. Ostali molijo. Kras.

Ta pesem, ki ji je naslov »Večerja«, podaja v skopih besedah podobo kraske družine. Njena lepota je v nazornosti, preprostosti, in globoki občutenosti kraskega človeka, v slikovitosti prizora.

Takih pesmi o Krasu, o njegovih ljudeh, o borih, o skalah, o samotnih kraskih poteh ima Srečko Kosovel še nebroj. Nad tisoč pesmi je zapustil pesnik, ki ga je še ne trindvajsetletnega pobrala smrt. Mnogi smo ga poznali kot mladega študenta, izredno simpatičnega fanta, a komaj je kdo slutil, kakšna pesniška sila se skriva v njem. In še preden je mogla iziti njegova pesniška zbirka »Zlati čoln«, ki jo je s tolikšno skrb-

nostjo in stalno velikimi nadami pripravil, je moral kloniti pred smrtjo, ki je pobrala toliko naših najboljših ljudi v njihovem prvem razcvitu.

Rodil se je 21. marca 1904. v Tomaju na Krasu. Zgodaj je okusil bedno življenje slovenskega študenta, ki ga je želja po znanju in spoznanju pognala v svet na pot do višje izobrazbe. Že na realki je skušal,

prepoln doživetij in notranjega ognja, izraziti to svoje bogastvo v pesmih. Postal je središče in duša majhnega literarnega krožka, pričel je svoje prvence v dijaških listih in si pridobil med svojimi mladimi sošolci in prijatelji sloves nadarjenega pesnika.

A tega slovesa mu dolgo ni hotela priznati takratna oficijelna literarna bratovščina. Odklanjali so ga kot »nedozorelega«, »nedodelanega«, »nedoraslega«.

In vendar je Srečko Kosovel videl daleč naprej, dalje kot skoraj vsi njegovi sodobniki v domovini. Po krivdi takratnih vlastodržcev in njihove cenzure skoraj nismo vedeli, da se skriva v Srečku Kosovelu tudi zaveden proletarski pesnik z veliko borbenostjo, ki je jasno videl, da ne bo množica delavcev in delovnih ljudi drugače prišla do svojih pravic razen z uporom.

V »Rdečem atomu« pravi:

Plamen žareč bo presekal temo, kakor zastava bo plapolal, človek bo dvignil obraz od tal, v bodočnost bo stopil z uporno nogo.

A požrtije pri Trimalhijonu z opojnim vinom smrti je končala, in kdor kraljuje danes, je v zatonu, ker pomandrana množica bo vstala.

Ne prosí, brat, kdor prosí, ne zasluži, za nas velja parola naj zahteva. In ta parola, bratje, naj nas druži in v naših močnih dušah naj odseva.

Ali pa pesem, ki je polna dinamike:

NE PROSI, BRAT

In kadar delavnice se odštevajo in naše delavce se podkupuje,

naj eno vaše srce ne vzdrtava, naj eden izmed vas ne obupuje.

Zaprimo tvornice. Zaprimo plin, elektriko in vodovod iz gor, postavimo mejnike svojih straž, da tam spoznamo, bratje, kdo je naš, kdo stopa preko naših bolečin. In takrat mislimo na upor.

Končno, po dvajsetih letih odkar je umrl, je Srečko Kosovel dobil popolno zadoščenje: Državna založba Slovenije je izdala lansko leto celotno njegovo pesniško tvornost v debeli knjigi 450 strani; letos bosta izšli v isti Založbi še dve knjigi: njegovi prozni spisi in njegova biografija in literarna ocena. S tem je dobil pesnik, ki je moral za trindvajsetleten v grob, najvišje priznanje; prešel je v vrste slovenskih klasikov.

Viharna doba teh zadnjih dvajset let, predvsem še doba narodnoosvobodilne borbe je bila težka preizkušnja: pometla je z marsičem, z vsem, kar ni imelo globokih človeških in umetniških elementov. Srečko Kosovel je danes bolj živ kakor kdajkoli. Katerokoli njegovih pesmi bereš, v vsaki je živa misel, živo čustvo, živ duh. A najbolj sodoben je v svojih upornih, proletarskih pesmih. Če je kje njegova oblika ekspresionistična, takoj začutiš, da je to izraz pristne notranje dinamike, kot na primer pri Majakovskem, in ne hlantanje za ekstravagantno obliko. Zakaj, za vsem onim, kar je bilo zgolj afektirana oblika, iskanje novotarske zunanosti, je neusmiljeno pometel čas. Pesem Srečka Kosovela pa živi in deluje med nami, močnejša in aktualnejša kakor kdaj koli. VI. B.

Maksim Gorki

Tovariš

V tistem mestu je bilo vse čudno, nerazumljivo. Vrsta cerkva je dulgala proti nebu svoje okrogle, bleščeče se kupole, toda sivina zidov in dimnikov tovarov, ki so segali še preko zvonikov, ter pročelij industrijskih stavb, je zagrinjala svetiljšča, tako da so se izgubljala v težkih mrežah kamnitih zidov, kakor fantastične rože v prahu in grušču ruševin.

In kadar so zvonovi cerkva klicali ljudi k molitvi s svojimi bronastimi glasovi, ki so drseti preko železnih streh, so se njih valovi izgubljali v tesnih hodnikih med hišami. Hiše so bile ogromne, ponekod lepe, toda ljudje v njih spačeni in čudni. Od jutra do mraka so možje kakor sive miši nemirni tekali po ozkih in v gostih ulicah ter z grabežljivimi pogledi iskali, eni kruha, drugi zabave. Tretji so spet mirno postajali na križiščih in se ozirali sovražno in prečeče po stabiščih, ki bi klonili in se vdati volji mogočnih.

Mogočne so imenovali bogatine, ki so mislili, da je le v denarju sila in svoboda človeka le v denarju. Vsi so si želeli moči, ker so vsi ječali v

suženjstvu. Bogastvo mogočnih je vzbujalo zavist in sovraštvo revnih in nihče ni poznal lepše godbe kakor cvenket zlata in zato je vsakdo sovražil drugega in zato je vsem vladala krutost.

Včasih je na mesto sijalo sonce, toda življenje je bilo zmerom oblačno in ljudje vedno podobni sencam. Ponoči so prižigali mnogo bleščečih luči, toda po ulicah so se pojavljale gladne ženske in prodajale svojo ljubezen. Od vseh strani je silil v nosnice ostrí duh po pijani in od povsod so se pobliškavale tihe in lakomne, žalostne oči lačnih. Počasi se je dvigalo v zrak zadržano ječanje neskončne nesreče, ki ji je manjkala moč, da bi se oglasila z odločnim glasom.

Vsi so želeli naveličani in nemirni, vsi so bili sovražni in krivi. Le malo jih je čutilo, da imajo prav, pa še ti, divji kakor zveri, so bili najbolj kruti.

Vsi so hoteli živeti in nihče ni vedel kako. Nihče ni mogel svobodno slediti svojim težnjam in na vsakem

Koraku v bodočnost je bil proti svoji volji prisiljen okreniti se v sedanost, ki je z rokami, jakimi in mogočnimi, kakor lakomen nestvor zastavljala človeka na njegovi poti in ga oklepala v svoje zle objeme.

V stiski in zmedbi se je človek izčrpan zastavljaj pred tistim strašnim obrazom življenja. S svojimi tisoč očmi, neozdravljivo židlostimi, mu je gledalo v srce in ga nekaj prosilo. In tedaj so vstajale v duši jasne slike bodočnosti in slabotno ječanje človeka se je izgubljalo v zglazenem zboru vzdihov in krikov vseh nesrečnežev, ki jih je mučilo življenje.

Povsod se je čutila naveličanost, zmerom je bil nemir, včasih tudi strah. In okrog ljudi je stalo neomajno kakor ječa in odbijalo živo žarke sonca tisto mračno in dolgočasno mesto, tiste razvrščene, neokusne skupine kamenja, ki je zrastle preko svetilšč.

Pesem življenja v njem ni bila nič drugega kakor zatajen vzdih bolesti in sovraštva, globoko mrmranje prikrite nevolje, rezek krik surovosti, strastno vpitje site.

In sredi žalostnega in ničevega prelihanja bolesti in nesreč, sredi zveržene zmesi grabeža in potrebe, po blatu nizkotnega egoizma, po najglobljih kletkah, ki je v njih živele beda, otrok bogastva tega mesta, so tavali neopazni sanjači, samotni, polni vere v človeštvo, ločeni od vseh;

propovedniki upora, vabljuje iskra daljnega ognja resnice. V kleti in podzemlje so tajno prinašali drobno, a zmerom plodno seme čisto enostavne, toda visoke vede. Ponosno, s hladnim bleskom v očeh, toda nežno in z ljubeznijo so sejali neoporečno in žgočo resnico v mračna srca suženjskih ljudi, ki sta jih sila lakomnežev in volja nasilnežev prekovela v slepo in molčeče orodje njihovega dobička.

In mračni, potlačeni ljudje so z nezaupanjem prislunili godbi novih besed, pesmi, ki je srce že dolgo kakor v omotici koprnelo po njih. Počasi, počasi so dvigali glave, trgali verige pretkanih laži, ki jih je vanje uklenila sila škopahov in raogotcev.

V njihovo življenje, polno topoga in potlačene nemira, v srca, zastupljena z nešteti žalitvami, v zavest, zapeljano z bleščečimi lažmi znanosti mogočnih, v to težko in žalostno življenje, polno grenkobe in ponižanja, je legla ena sama enostavna beseda:

— Tovariš ...

Beseda ni bila nova zanje. Čuli so jo in izgovarjali, toda vse do tistega trenutka je bil njen zvok prazen in brezizrazen kakor vse znane besede, ki jih je mogoče pozabiti, ne da bi jih bilo komu žal.

Toda sedaj je imela ta beseda, jasna in močna, drug zvok, drug du-

šo: V njej je bilo čutili nekaj trdnega, nekaj bleščečega, kakor da je briljant. Sprejeli so jo in previdno so jo pričeli izgovarjati in so jo pozibavali s sladkostjo v srcu kakor mati, ki občuduje in pozibava svojega novorojenca v zibelci.

Kolikor globlje so prodrali v jasno dušo te besede, toliko ljubša, toliko pomembnejša in svetla se jim je zadelala:

— Tovariš, so dejali.

Čutili so, da je ta beseda prišla, da bi združila ves svet, da bi dvignila vse ljudi v višino svobode, da bi jih povežala z novimi močnimi vezmi medsebojnega spoštovanja, spoštovanja do človekove svobode, ljubezni do njegove odrešitve.

Ko se je ta beseda ukoreninila v srcih sužnjem, niso bili več sužnji. In nekoga dne so razglasili po mestu na vse strani veliko človeško besedo: Nočem!

Tedaj se je življenje ustavilo. Ker je bila v njih vsa moč, ki ga premika, v njih in v nikomur drugem. Ustavil se je tek vode, ugasnil je ogenj, mesto je tresčilo v temo in mogotci so bili kakor otroci.

Strah je popadel dušo nasilnikov. Potlačiti so morali izbruhe svoje jeze. Splahněti je morala njihova nevolja nasproti upornikom. Bili so negotovi in v strahu sprčo njihove moči.

(nadaljevanje na 6. strani)

Iz krajev, ki so na pragu novih dni

Zemljo onemu, ki jo obdeluje

Davne skrite želje so postale stvarnost. Istrski kmet, še včeraj kolon, je danes na svoji zemlji svoj gospod. Delo svojih žuljev bo mogel svobodno po lastni uvidenosti obrniti v korist sebi in svoji družini. Mogoče pa, ki je doslej užival sadove kolonovega potu, si naj poišče drugih življenjskih možnosti... Agrarna reforma v deželi ljudske oblasti je, zvesta svojim demokratičnim načelom, napravila črto čez gospodovo izkoriščanje in kolonovo garanje.

Kaj čudno, če se je uresničene stoletnih ljudskih sanj globoko dojmilo vseh prizadetih, če je dan razdelitve veleposestev med kolone postal zanje velik praznik, dan narodnega slavlja, dan narodovega veselja. Po vsej deželi so se razjasnile v delu otrdele črte na obrazih onih, ki so jih do včeraj smatrali le za napol ljudi, za moderne sužnje, ki jih je bilo treba hraniti le zato, da so lahko garali...

Visek je ljudsko veselje doseglo v Bujah, kjer se je zbralo nad desetstisoč novih kmečkih svobodnjakov, da dajo duška svojim slinim notranjim čustvom. Od blizu in daleč so se zgrnile množice, da se udeležijo proslave svojega zgodovinskega dne. Neka posebna prazničnost je bila izražena v njih licih, v bogato okrašenih vozovih, na katerih so se pripeljali, v njihovih pesmih, v vsem njihovem razpoloženju.

Spregovorili so predstavniki ljudskih organizacij, hrvaških in italijanskih, kajti v ljudski državi razlika v jeziku ne pomeni razlike v pravicah. In besede govornikov niso bile ljudstvu tuje, osovražene gospode marveč resnični glas ljudskega čustvovanja. Ničče ni podvomilo o dejstvu da je tak praznik sad dolgotrajne, mučne, žrtev polne, toda zmagovalne osvobodilne borbe. Ravno tako jasno pa je bilo vsakomur, da je mogla biti ta borba zmagovalna le zaradi tesne povezanosti vseh ljudskih slojev, ne oziraje se ne na vero, na narodnost, ali na stan, kajti edini pogoj novega človeka sta njegovo postenje in njegova trdna volja do dela v korist skupnosti.

Kakor so se vsi globoko zavedali vzrokov zgodovinskega dogodka, tako so se vsi zavedali

tudi njegovih posledic. Zavedali so se, da morejo postati velike ljudske pridobitve trdne in trajne le z neomahljivim nadaljevanjem borbe. Borbe v obnovi! Borbe v dvigu in utrjevanju nove ljudske oblasti! Borbe proti mnogim sovražnim silam, ki skrivajo pod demokratično po-

Poreški ribiči

so si ustanovili svojo zadrugo

Združništvo zavzema v novi Jugoslaviji vedno večji obseg. Seveda je pravo združno življenje mogoče le v ljudski državi, kjer je odvzeta vsaka beseda vsem onim, ki postavljajo svoje osebne interese nad skupne.

Nedavno se je 36 ribičev iz Poreča dogovorilo in si osnovalo svojo zadrugo ter so prenesli v njo tudi ves svoj ribiški inventar. Tako razpolaga danes z 2 motorinima, 14 m dolgima ladjama, 20 čolni po 5 do 7 m, 2 plavajočima mrežama, s 500 m stalne mreže itd. Vrednost vsega tega sega preko 7 milijonov lir.

Razdeljen na 36 ribičev bi ta inventar ne pomenil baš mnogo. Skupno združno delo in racionalno izkoriščanje inventarja bo pa po mnenju združnikov zagotovilo dnevnih zaslužek vsakemu posamezniku, kar je bilo glavni razlog, da so ustanovili zadrugo.

Ribolov je razdeljen v skupine v zimski in letni sezoni. Vsaka skupina ima svojega vodnika, ki je obenem tudi član upravnega in nadzornega odbora zadruge.

Združniki so šli na delo naravno. Predvsem so jim ljudske oblasti obljubile pomoč in potrebne kredite, ki naj zagotove čim večji in čim boljši razvoj zadruge.

Drugi uspeh zadruge je v tem, da delajo skupno, zaradi česar je odpadla vsaka medsebojna konkurenca. Končno bodo ljudske oblasti poskrbele, da riba ne bo uničevana, kakor doslej.

Zgled poreških ribičev ni čedalje brez uspeha. Če se zanimajo za delo zadruge tudi ribiči iz drugih krajev.

barvanim plaščem bodalo, da ga zahrbtno porinejo v narodovo srce!

Treznim razglabljanjem je sledilo rajanje, pravo ljudsko rajanje, preprosto, a zato tem prirsneje.

Tega dne narod ne bo pozabil.

Cene obakraj črte

Da dobimo jasno sliko razmer, ki danes vladajo na trgu v naši «obljubljeni deželi», cona A, bo dobro, da se ozremo malo na trg tam preko plave črte. Naj kar suhe številke vzbudijo pravo sodbo!

Meso v cona A 700 metrovir, v cona B 128 jugolir, surovo maslo 1100, odnosno 340 do 380, domača slanina 760, odnosno 180 do 190, jabolka 90 do 120, odnosno 30, kruh 70 do 90, odnosno 20, žagana drva 760, odnosno 240 za stot, konjsko meso 400 do 440 metrovir, odnosno v cona B 60 do 72 jugolir kg.

Morda bo koga zanimalo, kako je delavstvo tu in tam plačano. Kvalificiran delavec prejme za osem ur dela v cona A 503 metrovir, v cona B pa 340

Dobra znamenja za razne «be-gunce», ki se «zatekajo» v varstvo ZVU, kaj? Želimo jim vsakakor kar najboljšje.

Izvirna misel

Nabava raznih življenjskih potrebščin je danes povsod eno najbolj perečih vprašanj. V Spodnji Idriji je bila oskrba prebivalstva s tekstilnim blagom težka stvar za naše ljudske oblasti. Se vse bi nekako slo, čeprav zelo trdo, toda odkod kredit?

Pa so jo modrijani le pogrnjali! Na zboru voilice sta odbor OF in krajevni LO ljudstvo obrazložila položaj in pojasnila svoje misli. Edina rešitev je v enoletnem brezobrestnem posojilu, ki naj bo temelj nadaljnjemu delu. Ljudstvo je seveda takoj razumelo ugodnosti take akcije, saj gre za njegovo korist. Skratka, KLO v Spodnji Idriji je razpisal enoletno brezobrestno posojilo, a vasčani so že v prvih treh dneh podpisali za 155.000 lir. Ta vsota pa je rasla iz dneva v dan in ker so prostori že pripravljeni, je zadeva v glavnem rešena.

MLADINSKA PROGA

Kaj pa naše Primorje?

„Štejemo si v čast, da se lahko pridružimo graditeljem Mladinske proge“

Gradnja mladinske proge Samac-Sarajevo je razgibala vso jugoslovansko mladino. Da Slovenija ne zaostaja za drugimi republikami, kaže že dejstvo, da bo dala 15.000 mladih delovnih moči, ki naj odpro pot bogati Bosni v svet.

Pa tudi naši kraji ne zaostajajo v ničemer za ostalimi v Jugoslaviji. Vzhodno-primorsko okrožje bo poslalo na Mladin-

TEKMOVANJE

solkanskega delavstva

Kako globoko je zajela misel tekmovanja naše delavstvo, se kaže že vsepovsod. Solkan seveda nikakor ne zaostajata! Tako je delavstvo Združenja mlazarskih obrtnikov sklenilo delati tedensko po eno uro v korist tekmovalne komisije, kar je v mesecu februarju dalo čedni znesek 24.180 lir.

Delavci apnenice pri Rdeči zvezdi pa so pripravili cestni material. Njihovo prostovoljno delo je dalo 25 kub. m gramoza, postavljenega na cesto, kjer bo uporabljen v smislu načrta tekmovalne komisije.

ska proga 2500 mladincev in mladink. Istra celo 3000. Goriska pa 1000, ki bodo tvorili popolnoma opremljeno delovno brigado. Tudi se goriska mladina že pridno pripravlja po raznih tečajih: kulturnih, fizikalnih, traktorskih, mineralnih itd.

Tako je mnenje mladine v Bukovici pri Gorici.

Bukovica ni velik kraj, dala bo pa že za prve dni pri gradnji nove Mladinske proge Samac-Sarajevo 10 mladincev.

Saj bi vse rado tja, da se navzgor velikemu skupnemu delu in življenju skupno s tisoči mladine iz vseh delov velike in tako mnogolične Jugoslavije, kakor je to le malokatera druga država na svetu. **Boj ta ilv**

Mladina v Volčah si je na pustni torek omislila kaj zanimivo zabavo! Šla je od hiše do hiše in po stari navadi zbirala, kar ji je kdo dal. Nabrli so precej blaga in denarja. Vse tako po starem običaju. Toda ostalo so opravili po — novem: mesto v gostilno, da «pospravijo» darove, so blago in denar shranili za tovarise, ki gredo na Mladinsko progo. Zve-

čer so na plesni prireditvi zaslužili se nekaj, kar je obcutno povišalo denarni znesek, namenjen za nabavo opreme prve goriske delovne brigade. Vse skupaj pa je zopet imelo za posledico, da je volčanska mladina častno prekoračila obvezo, ki jo je svojčas sprejela.

Iz Poljubina na Tolminskem se je za delo na progi prijavilo 22 mladincev in mladink. Oni pa, ki bodo ostali doma, bodo pri delu pomagali njihovim družinam.

Dijaki slovenske gimnazije v Kopru so se kar 100 odstotno prijavili za Mladinsko progo. Je pa tudi zadeva taka, da sme na progo le oni dijak, ki je v šoli na pravem mestu.

Svoje delovno brigado za Mladinsko progo bo postavila tudi Slovenska Istra in je zato sklenila prirediti «Teden naših brigad», ki naj omogoči opremljenosti mladini za delo na progi. Z to je bil določen pretekli teden od 2. do 8. t. m. Poročil o izidu in uspehu te akcije se nia tu, da ne dvomimo, da je «teden naših brigad» dosegel popolni uspeh, saj drugače med našim ljudstvom ne gre!

Maksim Gorki:

Tovariš

(Nadaljevanje s 5. strani)

Hiše in svetilnica, ki jih je obdajala tema, so se zamotale v zmes kamenja in železa brez duše. Zlokobna tišina je kakor smrtna megla legla na ulice. Življenje se je ustavilo, kajti sila, ki ga je ustvarila, je našla samo sebe in človeški suženj je našel skrivnostno nepremagljivo besedo, da izrazi svojo voljo, osvoboditi se je zatiranja in je spoznal svojo moč, moč stvaritelja.

Dnevi so bili dnevi stiske za mogočce, za one, ki so mislili da so gospodarji življenja. Vsaka noč je bila za tise noči, tako je bila temna, tako medlo in boječe so svetlele luči v mrtvem mestu, in ta stvar, ki se jo stoletja gradili v neznanjski nestvor, ki je sesal kri ljudi, se jim je prikazala v vsej svoji neznanjski ničevosti kakor beden kup kamenja in lesa. Stepa okna hiš so mrzla in mrtva zrla na ceste, po teh pa so pogumno korakali pravi gospodarji življenja. Bili so lačni bolj kakor drugi, toda bilo jim je zadoščeno in tipljenje teles zanje ni bilo tako boleče kakor za mogočce in v njih duši plamen ni ugasil. V njih je gorela zavest lastne moči in v njih očeh je blestel čustvo zmage.

Korakali so po ulicah mesta, tiste mračne in tesne ječe, kjer so jih zasipali s prezirni, kjer so njih duša pokrivali z žalitvami. In prepoznali so neskončni pomen svojega dela. To jih je navdajalo z zavestjo svete pravice, da so gospodarji življenja, da so njegovi zakonodavci, njegovi stvaritelji. In tedaj se je z novo silo, v novem blešku, ki je vid jemal, pojavila pred njimi beseda, ki je imela moč ustvarjanja in spajanja:

— Tovariš! ...

Odkenila je sredi lažnih besed sedanjosti kakor napoved bodočnosti, napoved njihovega življenja, vsem enako odprtega.

— Ali bo daleč ali blizu? so se vpraševali in so spoznali, da je to odvisno od njihove volje, ker se sami lahko približajo svobodi ali pa tudi sami lahko oddaljijo njen prihod.

Vlačuga, ki je bila do včeraj zver, napol mrtva od glada, in ki je v strahu čakala na svoji umazani poti, da bi se ji kdo približal in ji odkupil njeno izsušeno ljubezen za majhen denar — tudi vlačuga je čula to besedo, toda ob zmedenem nasmehu ni vedela, ali bi se odločila, da jo ponovi. Neki možiki, ki ga dotlej še nikoli ni srečala, se ji je približali in ji položili roko na ramo ter ji z bratskim glasom dejali:

— Tovarišica.

In se je pritaženo in bojazljivo nasmehnila, da ne bi izbruhnila v plaz srečnega joka. Kajti bilo je prvič, da je njeno uzaljeno srce občutilo toliko veselja. V njenih očeh, ki so do včeraj gledale v svet izživalno, z neumnim izrazom lačne živali, so se zalesketale solze prve čiste sreče.

To veselje ob združitvi zavrženih z veliko družino delavcev vsega sveta, se je lesketala po vseh cestah in zmerom bolj mrzlo in zmerom bolj zlokobno so se ozirale nanj motne oči mestnih hiš.

Berač, ki so mu metali bedne stotinke, da so ga pregnali od hiše, ceno, ki so jo plačevali vsi, kar jih je bilo starih, za občutek sočustvovanja — tudi ta je čul to besedo in zazdela se mu je kakor edina miloščina, ki je zanjo lahko občutil resnično hvaležnost v svojem revnem srcu, izmoganem od bede.

In voznik, smešen mladič, ki ga je gospoda z bičem udarjala po hrbtu, da bi prav tako z bičem oplazil in pognal dalje mršavo kljuse, človek, ki je bil tolikokrat tepen, ki je oglušel ob ropotu koles svojega voza na razritem mestnem tlaku, se je oglašil mimoidočemu, razprl ustnice in ga z iskrenim nasmehom povabil:

— Ali naj te popeljem, tovariš?

Dejal je tako, a se je bal in je nategnil vajeti, da bi pobegnil, a se je še ozrl na mimoidočega, ker mu ni šlo, da bi na svojem širokem in rdečem obrazu skrtil veselje, iskreni nasmeh.

Mimoidoči pa ga je pogledal z dobroto v očeh in mu prikimal:

— Hvala, tovariš. Peš grem lahko, saj nimam daleč.

O, mati brezmadežna! ... je vzkljknil voznik, ki se mu je življenje vrnilo v žile, se okrenil na koslu, veselo pomežiknil in glasno oddrdral.

Ljudje so stopali v sklenjenih skupinah po hodnikih in med njimi se je kakor iskra zmerom bolj pogost) uzigala velika beseda, ki ji je bilo odločeno, da združi ves svet:

— Tovariš.

Na obrazih vseh, ki jim je ta beseda vzevela v srcih, ki so ji dali meso in kri in pomen poziva k združitvi, je blestel čustvo ponosa mladih ustvarjalcev in bilo je jasno, da sila, ki so jo polagali tako na široko v to živo besedo, ni mogoče uničiti.

Ze so se ponekod zvrstile proti njim sive in slepe množice oboroženih ljudi, ki so se močje razporedili v ravne vrste. Nevolja nasilnikov se je pripravljala, da odbije valove pravice.

Toda v gostih in temnih ulicah ogromnega mesta, med mrzlim in tihim zidovjem, ki so ga zgradile roke neznanjih ustvarjalcev, je rasla zmerom bolj in zorela velika vera ljudi v bratstvo vseh z vsemi:

— Tovariš! ...

Zdaj je tu, zdaj tam zažarel plamenček, ki mu je bilo usojeno, da postane plamen, ki bo zemljo zobjel z življenjskim čustvom bratstva vseh ljudi.

Objel bo vso zemljo in upepelil vse sovraštvo, vso krutost, vso jezo, ki nas kazijo, objel vsa srca in jih žilil v eno samo srce sveta, srce pravičnih in plemenitih ljudi, v družino neločljivo prijateljskih, svobodnih delavcev.

Po ulicah mrtvega mesta, ki so ga sužnji zgradili, po ulicah mesta, kjer je vladala krutost, je tedaj rasla zvestoba človeka in se jačila v zmago nad njim samim in nad svetovnim zlom.

In v zmedenem kaosu razruvanega življenja, ki ni poznalo veselja, je kakor svetla zvezda, kakor svetilnik bodočnosti, zablestela enostavna, lepa kor srce globoka beseda:

— Tovariš! ...

Z vzhoda in zapada

Mladina utira pot

svobodnemu razvoju jugoslovanske industrije

Ogromne množine premoga leže danes neizkoriščene pod plaščem bosanskih gorskih gozdov. Že davno znani, prebogati premogovni bazeni med Sarajevom in Zenico, ki obsegajo celih 900 kv. km površine, se že zdaleka ne izkoriščajo, kakor to zahtevajo potrebe domovine. Na vsem tem ogromnem področju delujejo komaj trije premogovniki: v Zenici, Kaknju in Brezi. In vse to zaradi skrajno pomanjkljivih prometnih zvez. Tudi ogromno železne rude je v Bosni in do danes jo prav tako kopljejo le v Varešu in v Ljubiji. Pri Pribiniću, Teslici, Češju, Maglaju, Žepču, Novem Šeheru, v Krnji Planini, pri Seljakovi, Zarudju, Sijenokosi, Pogarah, Čevljanoviću in Srednjem bi lahko nastali novi ogromni jaški in rovi, ki bi se iz njih iztekala premožna in železna ruda v topilnice in livarne. Okrog Čevljanovića, Borovice, Vranjkoveca, Prnjavora, v dolini Krivaje in v Ljubici Planini so poleg tega velike rezerve manganove rude, okrog Dubošnice in Tribije so našli kromit na področju celih 114 kv. km površine, pri Tesliću, Žepču in Maglaju je mnogo magnezita in lapora. Pa da lesnih zakladov niti ne jemljemo v poštev.

Ko bi bilo mogoče v polni meri izkoristiti vse te ogromne zaklade, bi Jugoslavija na mah imela izpolnjene osnovne pogoje za svobodni razvoj svoje industrije, vira svoje boljše bodočnosti. Utrjeti pot do teh zakladov je naloga, ki si jo je zastavila jugoslovanska mladina, ko se je odločila, da bo zgradila drugo mladinsko progno od Sameca na Savi

do Sarajeva — normalnotirno progno, ki jo bodo pozneje podaljšali do morja, tako da se bo končno rešil tudi veliki problem ugodne in racionalne povezave jugoslovanskega Podonavja z morjem.

Z izgradnjo te proge se bo v polni meri razvilo bosansko rudarstvo, se bodo ostvarili pogoji za industrijsko predelavo surovin, ki so nujno potrebne ne le jugoslovanski težki industriji, marveč tudi industrijam barv, oblačil, papirja, gume, linoleja, razstreliva, stekla, usnja, zdravil itd.

180.000 graditeljev

180.000 mladincev se pripravljajo na to veliko gradnjo. Na skoraj 240 km dolgi progi bodo letos odkopali 3,8

milijona kub. m zemlje in kamenja, izvrtali pri Vranduku 1550 m dolg predor in morda še drugega na področju med Maglajem in Žepčem, ki bi bil še daljši (okrog 2700 m) in ki bi se z njim proga skrajšala za 14 km. Čez Savo bodo razpeli začasnega most. In vse delo bo mladina opravila z domačim orodjem, ki ga sedaj v tekmovalnem poletu pripravljajo po raznih tovarnah in delavnicah. Predor pri Vranduku so pričeli že vrtati te dni.

Mladinci bodo delali na progi po 8 ur dnevno. Ostali čas bodo posvetili učenju, fizikulturi in zabavi. Celine skupine prosvetnih delavcev, književnikov in umetnikov bodo nastopale vzdolž proge. Vsa jugoslovanska gledališča bodo gostovala pri mladini, ki se je 20.000 že sedaj v strokovnih tečajih pripravljala na orjaško delo. In pomagala ji bo kakor lani demokratična mladina iz vsega sveta.

DOKAZI MIROLJUBNOSTI

Podatki iz letošnjega sovjetskega drž. proračuna

Pred dobrima dvema tednoma je bil na na skupni seji Vrhovnega sovjeta ZSSR v razpravi novi vsezvezni proračun. O njem je podal finančni minister Zverev izčrpno poročilo. V skladu s petletko se je industrija lani v glavnem preusmerila na mirodopsko proizvodnjo. V primerjavi z letom 1945 se je povečala za 20%.

V skladu z razvojem gospodarstva, je dejal Zverev, se je novi proračun v primerjavi z lanskim povečal pri dohodkih za 21,3, pri izdatkih za 21,1%. Prvi so preračunani na 391,5,

drugi na 371,4 milijarde rubljev, tako da izkazuje bilanca presežek dohodkov v znesku 21,1 milijarde. Spričlo povečanja proizvodnje in blagovnega prometa bo prometni davek znesel 254,7 milijarde, torej 62,7 več kakor lani.

Izdatki so bili porazdeljeni tako, da bo odpadlo 131,8 na narodno gospodarstvo, 107,1 na socialno in kulturno skrbstvo, 67 na oborožene sile in 6,1 milijarde na amortizacijo dolgov. Potemtakem bo odpadlo na oborožene sile komaj 18% vseh državnih izdatkov (leta 1946 — 32,6, 1943 — 59,5, 1944 — 52,2, 1945 — 42,9 in 1946 — 23,9%), na narodno gospodarstvo pa celih 64,3%. Od skupnih izdatkov za narodno gospodarstvo bo odpadlo letos skoraj 30 milijard samo na industrijo.

Za ljudsko prosveto

Minister Zverev je podal v svojem poročilu tudi podrobno sliko o skrbi sovjetske vlade za ljudsko prosveto in kulturo. Letos je na sovjetskih osnovnih in srednjih šolah 31,1 milijona šolarjev. Število otrok v dečjih zavetiščih se je v primeri z letom 1946. povečalo za 30%, onih v

dečjih domovih pa se je podvojilo. Na višjih šolah je 196.000 študentov, 28,7% več kakor v predvojnem letu 1946., samo na tehniških visokih šolah je 318.000 odtodno 42,6% več kakor takrat. Dotacije za te šole presegajo 6 milijard rubljev (30,5% več kakor lani).

V zvezi s predvidenim industrijskim razvojem bo letos obiskovalo obrtne, železničarske in industrijske šole 1,5 milijona ljudi.

Proračuni zveznih republik znašajo skupno 82,2 milijarde rubljev.

Na drugi strani

Gornje številke pričajo bolj kakor sleherni komentar o miroljubni politiki, ki se ji je takoj po uničenju fašistične zveri v njenem lastnem brlogu posvetila velika Sovjetska zveza. Njeni izdatki za oborožene sile bodo letos že znatno manjši, kakor so bili pred vojno. Povsem obraten je položaj v Ameriki, kjer ugotavlja Wallace, da so znašali izdatki za narodno obrambo l. 1938. manj kakor 1 milijard dolarjev, letos pa presegajo celih 13 milijard. In na drugi strani investira Sovjetska zveza v narodno gospodarstvo letos 131 milijard rubljev, ameriški kapital pa je izšel samo lani iz ameriške industrije dvanajst milijard dolarjev čistega dobička. Kdo bi se tedaj čudil, da v Sovjetski zvezi primanjkuje delovnih moči, medtem ko napovedujejo ameriški gospodarski strokovnjaki, da bo v ZDA v doglednem času 19 milijonov delavcev in uradnikov brez dela in zasužnja.

Nagli napredek

usnjarske industrije v FLRJ

V Zagrebu se je pred dnevi sestal plenum osrednje uprave Zveze delavcev in nametencev v industriji za predelovanje kož. V zadnjih 8 mesecih je naraslo število članov zveze čez 28.000. Delavstvo usnjarske industrije je v novembrskem tekmovanju prekosilo proizvajalni načrt za 7,57%, znižalo proizvodne stroške za 15,6%, prihranilo pri materialu, gorivu in mazivu 5,7%, zboljšalo kakovost proizvodov za 20,8% ter prostovoljno opravilo 152.812 ur dela v vrednosti 1,5 milijona din. Sedaj so uveljavljene delovne norme malone že v vseh usnjarskih in čevljarskih podjetjih. Najbolje so se izkazali delovni kolektivi v Borovu, pri „Proleteru“ v Beogradu in pri „Peku“ v Trbiču. V okviru zveze delujejo 4 fizikulturna ter 11 prosvetnih društev, 25 knjižnic in prirejenih je bilo 43 strokovnih tečajev.

Angleški absurd

Ker primanjuje rudarjev v premogovnikih, so milijoni delavcev brez dela

ANGLEŠKI ABSURD — Ker primanjuje rudarjev v premogovnikih, so milijoni delavcev brez dela

Vsa Anglija je v hudih skrbeh zaradi resnega položaja svoje premožne industrije. Delovni pogoji in okoliščine so take, da nihče ne mara na delo v rovi. V Angliji, ki je včasih pridobivala 250 milijonov ton premoga na leto, je letos zmanjkalo črnega zlata. Spričo tega je zmanjkalo električnega toka, ustavilo se je delo v skoraj vseh večjih tovarnah, ukiniti so morali na stotine vlakov, ustaviti celo vrsto dnevnikov in tednikov, ostalim omejit obseg, skratka, registrirati v industriji tedensko do 40 milijonov funtov izgube. V Angliji je nastal tak položaj, da so zaradi pomanjkanja delovne sile v premogovnikih ostali brez dela skoraj 4 milijoni delavcev. Menda ga ni boljše dokaza, da kapitalizem celo tedaj, ko z nacionalizacijo nekaterih industrij nastaja na določene gospodarske reforme, ni sposoben preprečiti anarhije.

Vlada okleva kakor zmeraj

V kanskem oktobru je bilo v Angliji 20,3 milijona za delo sposobnih ljudi. Od tega jih je bilo v vojski in mornarici 1,6, v vojni industriji 6,5, nezaposlenih pa nad en milijon. Kljub tem trem milijonom ljudi, ki niso bili vključeni v odgovarjajoči proizvodni proces, je v posameznih osnovnih industrijskih panogah manjkalo delovnih moči zaradi nesprejemljivih delovnih pogojev, nezadostnih mezd, zastarelih strojev in naprav. Listi so že ponovno načeli vprašanje višjih plač, toda vlada se jih brani pod pretvezo, da bi v takem primeru ne mogla preprečiti inflacije. Toda dejansko so realne mezd v Angliji sedaj nižje kakor v letu 1938., zato pa so dobički kapitalistov tem večji.

Kriza v industriji premoga in elek-

Priloge za setev v Istri

Lanska letina v Istri ni bila prav zadovoljiva. Zaradi silne suše je ostalo nekako 20 odstotkov zemlje-neobdelane ali neposejane. V letošnji zimi so morala vsa pripravljena dela zaradi izrednega mraza zastati, saj je toplomer v Pazinu padel celo na 17 pod ničlo; mnogo oljk in smokev je zmrznilo in je s tem utrpelo istrsko kmečko gospodarstvo mnogo škoda.

Da bi pa le nadoknadili veliko zamudo pri pripravah za letošnje setev in bi se mogla vendar opraviti 100 odstotno, se mobilizirajo prav vse razpoložljive sile: delavci, vprežna živina in traktorji.

Manjša gospodarstva bodo mogla opraviti setev vprežno živino. Težje je vprašanje večjih gospodarstev, ki jim vprežna živina ne bo zadostovala in bodo morali uporabljati traktorje, ki bodo morali biti izboljšani in bolj racionalnejši, da bodo pravočasno obdelali vsa površina.

Dalje bo treba sestaviti točen načrt dela, obenem pa tudi koordinirati delo ljudskih oblasti s kmetijskimi postajami. Predvsem bo velike važnosti stalna kontrola dela traktorjev in traktoristov. Nujno bo pa treba čim boljše poskrbeti za poslednje glade prehrane in stanovanja.

Zelo važno vlogo igra vprašanje semenja. Zaradi lanske suše občutno primanjkuje semenskega fižola. Semenska krompir so naročili iz Češkega. Že lani so prvič uporabili semensko pšenico iz Jugoslavije, ki je dobro obrodila in dala po 28 do 30 stotov na ha. Letos bodo preizkusili semenski krompir, vrste Bintje, iz Nizozemske, katerega je določeno za vse področje 500 stotov; od tega prejme 300 st. kmečko posestvo rudnika Raše, ostalih 300 bo razdeljenih državnemu posestvu „Čepič“, kmetijski šoli v Pazinu, rajonski kmetijski postaji v Poreču in kmečkim zadragam.

Večjo skrb bodo posvetili površninam. Vrtnarstvo je doslej obsegalo v glavnem najbližje okolice mest (Pulja, Poreča, Vošnjana, Opatije) in deloma posestvo rudnika Raše. Da se letos čim najbolj razširi, so pri Splošnem trgovskem društvu v Pazinu na razpolago večje množine semenja. Kolik pomen pripisujejo razgibanju vrtnarstva, dokazuje ustanovitve tvornice za konzerviranje paradižnikov na Čepiču. Poskrbljeno je pa tudi za zadostno število toplih greb. za vzgojo sadik.

(„Glas Istre.“)

OD VSEPOVSOD

LJUBLJANSKIM SINDIKATOM, ki štejejo nad 30.000 članov, bodo v smislu sklepov glavnega odbora in mestnega plenuma OF poverjene najviše važne naloge. Ker je treba zastaviti vse sile za uspeh petletke, bo OF opravljala odšle svoje delo neposredno preko strokovnih, gospodarskih, stanovskih, kulturno-prosvetnih, mladinskih in ženskih organizacij. Da bi bilo mogoče slehernega delovnega človeka mobilizirati za težko in vztrajno delo v okviru narčta, so odpravili sedanjo organizacijsko razdelitev OF v Ljubljani in bo mesto v bodoče razdeljeno na 4 rajone. Ljubljanska sindikalna organizacija bo prevzela vodilno vlogo v udeleževanju ljudskih množic tam, kjer so vključene v delovni proces. Tako bo OF izvajala večino svojih nalog preko sindikalnih podružnic in le v posebnih primerih, kakor v vprašanih oblasti ali gospodarstva, na širši osnovi.

ANGLEŠKO PRIZNANJE. Pred kratkim je bil gost jugoslovanskih Enotnih sindikatov znani angleški dirigent Alan Bush. Ob tej priliki je izjavil: Vi gradite novo življenje. Mi v Angliji smo pri kraju pretokotosti, vi na začetku bodočnosti. Marsikdaj prvi drugim ne morejo verjeti. Toda to, kar ste že ustvarili in kar gradite, vpliva nade vsem narodom. Pozdravljam vas z željo, da bi z uspehom dovršili veliko delo, ki ste ga započeli pod vostvom vašega velikega maršala Tita.

ZA STANOVANJSKO PETLETKO. Centralni odbor jugoslovanskih Enotnih sindikatov je izdal pred kratkim okrožnico, v kateri ugotavlja osnovno važnost delavskega stanovanjskega vprašanja, ki je ostalo v stari Jugoslaviji docela nerešeno, ker so hišni lastniki gledali naniž zgolj z vidika visokih najemnin in nagle amortizacije svojih naložb. Vojna je to vprašanje še bolj zaostriala. Na predel Beograda, Zadra, Reke, Splita, Jesenice, Titovgrada, Skoplja, Bihaca, Niša in drugih mest so bili razdejani. V okviru petletke se bo pričelo radikalno reševati tudi to vprašanje. Dolžnost sindikatov je, da z vsemi silami podpro ljudsko oblast v tem njenem prizadevanju. Predvsem bodo morali voditi evidenco in zbirati statistične podatke o stanovanjskih razmerah delavstva, o številu članov delavskih druščin in njih stanovanjskih prostorih, o najemninah in o najhjih družinah z velikimi stanovanji.

KMETIJSKO STROJNIH POSTAJ je bilo lani v Jugoslaviji 96, med njimi 3 v Sloveniji. Izdali so 57 mi-

lijonov din samo za gradnjo postajnih poslopj. Na posebnih tečajih se je usposobilo 2317 traktorskih voznikov, 125 brigadnih poveljnikov, 69 upravnikov in 54 knjigovodj.

ZADRUŽNISTVO V SRBIJI se je v zadnjih mesecih silno razvilo. Po statističnih podatkih, ki so bili sedaj objavljeni, je bilo pred dobrimi 8 meseci v tej federalni republiki 368. Naprox (nabavljalno-prodajnih zadrug) s 736.858 zadrugniki. Blagovni promet je dosegel skoraj 1,6 milijarde din. Konzumnih zadrug je bilo še posebej 217 z 277.747 zadrugniki. Njih blagovni promet je presegel po vrednosti 1,1 milijarde din.

USPEH V ZENICI. Delovni kolektiv livarne in tovarne poljedelskega orodja v Zenici je dovršil tromesečni delovni načrt v 45 dneh.

POLJSKI SINDIKATI. V stari Poljski ni bilo niti 300.000 ljudi organiziranih v strokovnih zvezah. Sindikatov je bilo 342, ki so bili razcepljeni na več zvez. Po osvoboditvi so bili sindikati prvi, ki so priskočili državi na pomoč in naglo usposobili za delo poljska industrijska podjetja. Sedaj imajo sindikati enotno nacionalno zvezo, ki šteje nad 2 milijona članov. Načelo tekmovanja se zmerom bolj uveljavlja. Premogovna, električna, oblačilna in še nekatere druge industrije so že presegle predvojno proizvodnjo. Organiziranih je 2500 kulturnih krožkov, 45 klubov in kulturnih domov ter 453 delavskih političnih ustanov. V sejmju je 47 poslancev iz vrst sindikalnih delavcev. Poljsko delavstvo je posvetilo sedaj vse svoje sile izpolnitvi triletke za obnovo dežele, ki se je pričela 1. jan. letos.

NEZAPOSLENOST V ITALIJI je dosegla koncem januarja 2.227.866 ljudi in se je v enem mesecu povečala za 129.809 zaradi hude zime ter pomanjkanja električnega toka in prenoja.

NA STALINOV PREDLOG bodo v prihodnjih letih v Moskvi zgradili a nebotičnikov, enega z 32, dva z 26 in pet s 16 nadstropji. Moskovski proračun znaša 2,9 milijarde rubljev in je za celo tretjino večji od lanskega. 1,5 milijarde je določene za obnovo. V petletki bodo izgradili 3 milijone kv. m stanovanjske površine, že letos približno pol milijona.

20.000 DEČJIH DOMOV je v Sovjetski zvezi, obiskuje jih nad 1 milijon otrok. Za njih vzdrževanje bodo porabili letos nad tri milijarde rubljev.

Od stroja k žogi, s polja na igrišče

Partizan v Trstu

Kljub porazu 1:2 lep uspeh Lj. Ponziane

Smučarski tečaj

primorskih sindikalistov na Vojskem

Organizacija Enotnih sindikatov skrbi med drugim tudi za zdravje svojih članov. Početniški domovi, okrevališča in zdravstvene ustanove so vedno odprte udarnikom, delavcem in nameščencem, da se odpočijejo in si naberejo novih moči za bodoče delo. Tega nismo imeli pred vojno v državi kapitalističnih režimov. Naši tovariši so bili potem, ko so jih izmogli, prepušeni svoji usodi. Danes pa Enotni sindikati ne pošiljajo svojih članov samo v okrevališča in zdravilišča, temveč prirejajo zanje tudi fizikalne tečaje. Tako je izvršni odbor Enotnih sindikatov za cono B organiziral 13-dnevni smučarski tečaj na Vojskem, kjer so še nedavno divjali krvavi boji za narodno svobodo.

Tečajniki so se z velikim veseljem in navdušenjem zbrali na Vojskem. Mnogo izmed njih je že v tem kraju preživelo težke in vesele dni iz narodno osvobodilne borbe. Spomnili so se časov, ko so še s puško v rokah branili svobodo svoje zemlje. Vojščani pa so tečajnike sprejeli z enako ljubeznijo in gostoljubnostjo, kot so nedolgo tega sprejemali ljubljene partizanske borce.

Nastanjeni so bili v lični hiši za vasjo. Pri luči karbidne svetilke so jim voditelji najprej razlagali teorije smučanja. Po študiju pa se je počno v noč razvila živahna debata o nacionalizaciji podjetij, o elektrifikaciji, o petletnem načrtu in še o marsičem. Podnevi pa se je dolga kolona pomikala v breg in se spuščala po mehkem snegu z urno brizno v dolino.

Tudi za igre je bilo preskrbljeno. Ob popoldnevih si jih videl, kako so se kakor otroci zabavali pri različnih igrah, gozdovniških vajah in tekmah. Tečajniki so se udeležili tudi okroglega smučarskega prvenstva. Dokazali so, da so se v teh kratkih dneh mnogočesa naučili in so dosegli zavidanja vredne uspehe. Tečaj je bil zaključen s tekmami za ZREN v teku na 10 km. Vsi tečaj-

niki so izpolnili zahtevano minimalno tekmovalno normo.

Tečaj je končan, tečajniki, člani Enotnih sindikatov so zopet pri svojem delu. Vedno pa se bodo spominjali 13 dnevnega smučarskega tečaja, ki ji miga je organiziral izvršni odbor Enotnih sindikatov, in med delavci bodo propagirali sindikalno idejo ter fizikalno veselje in tekmovanje. JOZE AŽMAN

Nedeljski nogomet

Za „Veliko otvoritveno nagrado“ večerajšnja kolesarska dirka za „Veliko otvoritveno nagrado“ je dala sledeče rezultate: 1. Kete Branko (Opčine) v času 2 uri 1 minuto; 2. Kuret Karel (TKZ) za dolžino kolesa; 3. Udovič Stojan (Sv. Ivan); 4. Bartolli Tullio (Sv. Ivan); 5. Steffiongo Silvo (Olimpia) itd.

Cona A - Cona B 1-1

Na Reki je bila v nedeljo odigrana tekma med reprezentancama ZDTV iz cone A in B, ki se je po enakovredni igri končala neodločeno.

Kljub porazu 1:2 lep uspeh Ponziane

Na nedeljski tekmi za jugoslovansko nogometno prvenstvo med Partizanom in Lj. Ponziane je tržaško športno občinstvo v vsakem pogledu prišlo na svoj račun. Tekma je bila izredno živa, polna nogometnih finess (Čajkovski, Bobek, Mihajlovič) in duhovitih kombinacij ter izredno borbena. Tržačani so se svojem velikemu rivalu zoperstavili z borbentnostjo in so startali in se borili za

vsako žogo. Res je, da beograjski gostje v drugem polčasu niso dali svoje običajne igre, so pa v prvem delu odprli vse ventile svojega ogromnega nogometnega znanja ter gospodarili na igrišču. Posebno Čajkovski, ki je bil predlagan v reprezentanco kontinenta proti Angliji, ki bo 10. maja, je s svojo igro navdušil 10.000 glavo množico. Partizanova enajstoričica je dokazala, da zna še mnogo več.

Tržačani so v to tekmo vložili svojo dušo in srce ter jim je uspelo nad vse častno zastopati tržaški nogomet. Prepričani smo, da bi nobeno drugo tržaško moštvo v igri proti Partizanu, ne uspelo tako lepo kot so igralci Lj. Ponziane. Pridobili so si vse simpatije ter pokazali tržaški publiki, da je v Trstu moštvo, ki je boljše v vsakem pogledu od Trieste.

Prvi polčas pripada Partizanu, ki v 11' po Čajkovskem prvič potresu nasprotnikovo mrežo. Že minuto kasneje je Simonovski povisal na 2:0. Po tem uvodu Beograjanov so izvedli tudi Tržačani nekaj napadov, nakar so zopet gostje prevzeli iniciativo ter jo obdržali do konca polčasa. V drugem delu je začel tempo Partizana pojeval ter so pričeli Tržačani napadati in v 17' po Stivoliju zabili častni gol. Nato je potekala igra menja se iz ene polovice igrišča na drugo, dokler ni sodnik zaključil. Najboljša sta bila pri „Partizanu“ Čajkovski, pri „Lj. Ponziane“ pa Furlan.

PARTIZAN: Glaser, Brozović, Popesku, Čajkovski, Djurdjevič, Pašić, Rupnik, Janevski, Bobek, Mihajlovič, Simonovski.

LJ. PONZIANE: Furlan, Corbatto II, Caproni, Corbatto I, Giannini, Tramarin, Kovačić, Karlin, Maluta, Stivoli, Tommasini.

Odgovorni urednik
ZAGAR BOŠTJAN
Tiska Zadruga tiskarna v Trstu

DELAVSKA ENAJSTORICA

Nogometna enajstoričica iz tvornice sv. Andreja „Tovarna strojev“ je bila ustanovljena leta 1945. Požrtvovalni igralci so ob ustanovitvi naleteli na kup težav. Ni bilo ne nogometnih čevljev ne dresov ne žog, skratka manjkala jim je vsa potrebna oprema. Vendar pa se sporta željni delavci teh težav niso ustrašili ter so si od ust odtrgovali prihranke, da so si nabavili najnujnejše. Svoj ognjeni krst je mlada, na novo ustanovljena delavska enajstoričica doživela v tekmovalju za „Delavski pokal“. Prestala ga je z odličnim uspehom, saj je zavzela drugo mesto, takoj za zmagovito „Ampeleo“ iz Izole.

Leta 1946. je „Tovarna strojev“ sodelovala v tekmovalju za pokal „Coverlize“ ter dosegla tretje mesto v svoji skupini. V pokrajinskem in okroglnem prvenstvu igrata obe njene enajstoričice. Prva je v pokrajinskem prvenstvu med najboljšimi ter bo za končni razpored imela še važno besedo. Enajstoričica se odlikuje po tehnični in kombinatorni igri in, kar je najvažnejše, vse igralce navdaja ljubezen do enajstoričice, ki je res njihova, saj so jo sami ustanovili.

Poleg nogometa pa gojijo delavci Tovarne strojev tudi košarko, ki jo igrajo Mancinelli, Zipponi I. in II.,

Privileggio, Vic, Selva in drugi. To moštvo je v tekmovalju za „Tomažičev“ pokal doseglo tretje mesto v svoji skupini.

Vsi igralci nogometne enajstoričice kakor tudi košarke so v veliki večini delavci, zaposleni v strojni tovarni. Nogometne igrata vsak četrti delavec, kako zamenjajo delavske z nogometnimi dresi in čevlji ter se pod vodstvom vaditelja Passagnolija iz-

Tudi tehniško vodstvo je sestavljeno iz samih delavcev strojne tovarne. Pri tem gre dobesedno del pohvale za njihovo neumorno in nesebično delovanje v korist skupnosti. Nogometni enajstoričici vodita Marusj Livio in Flora, košarsko četo pa Furlani. Mladim in simpatičnim de-

Spet smučarski poleti na orjaški skakalnici pod svobodnim Jalovcem

Eden največjih sportnih čudežev moderne tehnike je nedvomno ogromna smučarska skakalnica v Planici, s katero se ponaša jugoslovanska republika Slovenija. Pred kakimi 15 leti je slovenski inž. Bloudek pričel graditi orjaško smučarsko skakalnico, ki je zaradi svojih ogromnih dimen-

zij, ki dopuščajo skoke v fantastično daljavo nad 100 m. zrevolucionirala in preusmerila dotedanji smučarski sport v skokih. Seveda je mamutska skakalnica naletela na kup sovražnikov, predvsem Norvežanov, ki so bili dotedaj neprekosljivi v smučarskih skokih.

Od prve prireditve v Planici v letu 1934. pa do zadnje, ki je bila leta 1941., je bilo v Planici izvedenih 262 poletov, od teh 55 nad 100 metrov. Planiška skakalnica je sama zavrnila vse napade, kajti pri tolikih skokih je bilo samo 37 padcev.

Tudi letos bodo po petletnem premoru zopet leteli človeški „ptiči“ v 100-metrski daljave s planiške skakalnice. Poleg Jugoslovancov bodo na tekmah sodelovali tudi Američani, Poljaki, Čehoslovaki, Švicarji in Francozi, pričakujejo pa tudi tekmovalce ostalih držav.

Letos bo omogočen obisk velikih mednarodnih smučarskih poletov tudi Tržačanom, ki bodo imeli priliko odpotovati v Planico s posebnim belim vlakom. Izlet organizirata Planiško društvo in CAT. Tako bodo Tržačani prvič videli smučarske polete ter uživali na krasnih planiških smučarskih terenih.

Enajstoričica „Strojnih tovarn“

Tek čez drn in strn

Športno društvo Sv. Ivan je v nedeljo organiziralo tek čez drn in strn za moške na 2500 m dolgi progi in za ženske na 1000 m dolgi progi. Pri moških so bili doseženi take rezultati: 1. Faidutti Umberto (Kraljič) v času 10' 4"; 2. Bembj Umberto (Col) v času 10' 11"; 3. Tessera Peter (DSZ) v času 10' 50"; 4. Sedmak Marjan; 5. Sedmak Lucijan; 6. Bogatec Marjan (vsi Vesna).

Ženske: 1. Silič Metoda (Gorica) v času 4' 37"; 2. Petrini Dimma (Sv. Vid) za širino rame; 3. Buronel Luciana (Kraljič) v času 4' 40"; 4. Franco Mafalda (Sv. Vid) itd.

Obisk v koprskih ječah

Koprskje ječe so dobro znane marsikateremu Slovencu in Hrvatcu, ki je to trpetel zadnja leta fašističnega terora. Primorcem so bile znane celih 25 let. Tu je bilo zbirališče za pot v internacijo ali na strelišče. Ogromna mrka stavba, mogočni zidovi, neštete rešetke na oknih so neubežno oklepale na stotine borcev za svobodo njih zemlje.

Če se pripelješ iz Trsta, opaziš že od daleč veliko stavbo ob morju, podobna je srednjeveškemu gradu. Tu so imeli svoj čas redovniki benediktinci svoj samostan. Pozneje so ga spremenili v jetnišnico za najhujše kriminalce. Po prvi svetovni vojni so sem začeli zapirati tudi politične kaznjence. S temi so ravnali bolj surovo, nego z najhujšimi zločinci. Teško je bilo zbežati odtod. Pravi, da se je le enemu posrečilo; splazil se je skozi cev za blato iz stranišča in splaval ven na morje.

Ob osvoboditvi so bile ječe natrpane. Vojaki JA so odprli zapore, vse so osvobodili. Tu niso več ječe, tu bodo delavnice za obnovo!

Preden danes vstopiš v zgradbo vhod je prost vsakemu — vidiš na zidu velik, odločno prečrtan napis „Carcere“ (zapori), zraven pa je na

novi zapisano „Fabbrica“ (delavnice). Dve besedi na zidu in kakšna različna človeku, ki je bil tu zaprt, ki je prišel grozote ječe in internacije, ki je trpel pod fašističnega jarnom, se ob pogledu na ta napis in na okna brez rešetk, ogreje srce, da pozabi na vse prestano gorje.

To je plod borbe in zmage. To je uspeh ljudske oblasti. Kaznišnice in mučnice naših ljudi se spreminjajo v delavnice. Odstranjena so tudi znamenja ječe: nič več ni želez na oknih in na vratih. Sonce prosto sije v delavnice, kjer mizarji izdelujejo pohištvo za novoporočence, kjer delajo ktopi za šole, opreme za urade in mize in omare. Po hodnikih, kjer so preje stražarji z fuga rožljali s ključi in prekinjali in zmerjali, kadar niso pretepali naših ljudi, na teh hodnikih je vse polno desk in izdelanega pohištva. Brnjenje strojev se stiši tam, kjer je bilo preje stokanje in vzdihovanje ljudi po tuči, po soncu, po svobodi.

V drugem nadstropju je mizarška delavnica, zgoraj pa tkalnica in predilnica. V pritličju so razne pisarne in skladišča Prezada (prehranjevalnega urada). Od tod razpošilja hrano po vseh vaseh v okraju.

Veliko notranje dvorišče je bilo vse prezidano in razdeljeno na več malih dvorišč. Zgoraj na sredi so pazili čuvaji na kaznjence med dnevnim sprehodom. Desno spodaj so tesne luknje. Vstopim. Prižgem vžigalico. V zid je pritrjena železna veriga. Sem so priklenili zanje najbolj nevarne, tu je v temi in vlagi končalo marsikatero mlado življenje. Grozen kraj! Iz sosednjega dvorišča greš v velike celice-samic. Nešteto je napisov po zidovih. V dnevih brez konca so eni z nohti vtisnili v zid svoje ime in datum, drugi so narisali peterokrako zvezdo. Popsod: Živel Tito!, W tu liberta! V neki celici je nad vratu krasen napis s svinčnikom. Napiso ga je italijanski protifašist, ki je bil tu zaprt zadnje mesece pred osvoboditvijo. Tako pravi: „Amiamoci, non parliamo più di razze, non siamo cavalli, ma amico sangue della medesima umanità“ — Ljubimo se, ne govorimo več o rasah, saj nismo konji, pač pa kri enega in istega človeštva!

V trpljenju se je skovalo v ječah — kot v hribih v borbi — slovensko-italijansko bratstvo. Celice so sedaj prazne, skrajno globoka tišina vlada tu notri, toda prazne celice ti povedo vedno kaj novega, tudi če ostaneš tu ves božji dan, o Kalvariji primorskega ljudstva na poti k svobodi. Pustimo celice in se vzpnemo na stolp. Zgradba ima na obeh straneh proti morju kot dva srednjeveška stolpa. Krasen je razgled po Kopru in okolici. Od tod vidiš Kopru do obisti, do mozga, ne more se ti skriviti.

Če hodiš po Kopru, vidiš stare palače, lep trg, povsod na pročeljih same grbe in kipe. Odtod, z vrha pa vidiš ob morju nakopičene hišice. Tam je Bečadruga, ribiški kvart mesta. Stromašna stanovanja, tesne ulice, kamor ne posije nikdar sonca. Sredi mesta, od pomola do glavne cerkve, preko trga Brole, od zapada proti vzhodu, preseče Koper edina širša ulica. Ob njej ima svoje hiše koprška gospoda, razni bivši grofje svoje palače. Na južni strani proti kopnemu je kmečki kvart. Tudi tam nakopičene hišice, tesne ulice, brez azhoda, streha pri strehi. Kmet ima tam svojo družino, orodje, vino, pridelak, oslička, voz, kokoši in drugo. Poleti ob hudi vročini je to neznošno. Toda kjer je grofova palača, je tudi velik vrt, so trte, fige, grede za radič in zgodnje solato. Ošabno se šopirijo te srednjeveške palače, vrtovi izpodirajo revne hišice, ki se boječe tišijo skupaj. Eni imajo tu, sredi mesta, ves božji dar, za druge pa ni niti sončnega žarka.

Gospoda se sonči v lepih zimskih popoldnevih, stari ribič in kmet pa gresta na trg. Tam ob cerkvi so mali prizidki. Srednjeveška koprška gospoda je milostno dovolila revnim

mešanom, da si tu ogrejejo svoje kosti.

Ze stoletja posedajo tu Koprčani ob lepih zimskih dnevih, škrilje na klopih so že izguljene od platnenih hlače. Gruče otrok se igrajo na Brolu. Starčki pa uživajo zadnje urice pri zidu ob glavni cerkvi. V njihovi stanovanja ne prisije sonce, tu vder no čakajo konca.

Toda po Koprščini je ne nov veter. Grofje, ki so imeli v mestu različne palače in vrtove, poleg revnih boj na deželi pa najlepša posestva, najplodnejšo zemljo in so jim kolonisti morali hlapčevati, ti grofje in „paroni“, pravi izkoriščevalci ljudstva, so bili pred kratkim razlašeni. Zemlja je sedaj last kmeta, ko jo obdeluje. V bivših zaporih so sedaj delavnice. Padajo rešetke z zaporniških oken, ruši se stari doba, stisne so zadnje verige zatiranja. Posrčijo se bodo duhovi padlih, vseh vrst, ki so trpeli v teh zaporih od Bidonca do Tomažiča in še vsa leta potem.

Istrsko ljudstvo, ki se je borilo za svobodo, je odstranilo znake vzornosti in zatiranja. Ne bo več kolonov v Slovenski Istri, v Kopru pa tudi ne bo več tistih grozih ječ, izginita sta hkratu ječa in grof.

Pri vratih je konjič z malim vzorom. Mlad mož je prišel po pohištvo za svojo družinico, izdelati so mu prav v teh zaporih, kjer je bil pri nekaj leti zaprt tudi on — A. B.